

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagarl tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas).	„Sõdur“ nädala väljaanne	
Avatud kella 8—15.	Aastas Mk. 500	1/1 lehekülge Mk 3600
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskaamast).	Poolesaastas „ 250	1/2 „ „ 1800
	Veerandaastas „ 125	1/4 „ „ 900
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	1/8 „ „ 450
	Aastas Mk. 600	1/16 „ „ 250
	Poolesaastas „ 300	
	Veerandaastas „ 150	

№ 5.

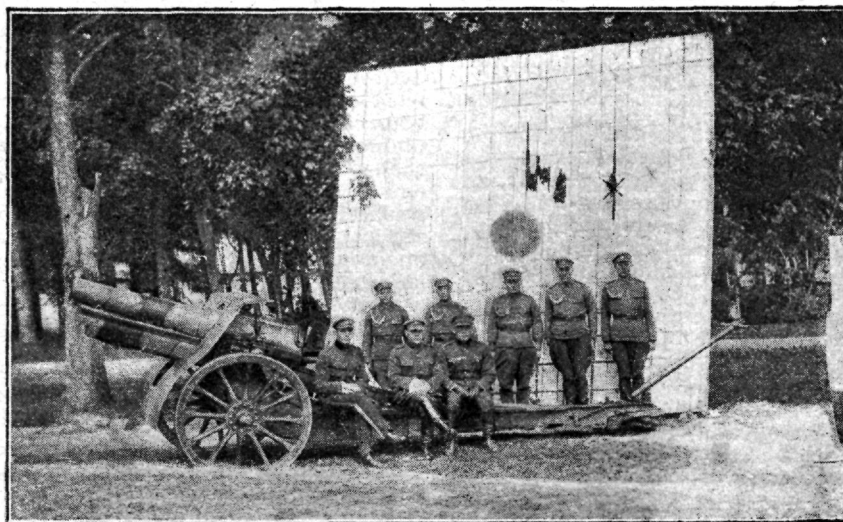
Laupäeval, 7. veebruaril 1925.

VII aastakäik.

S I S U :

A. R.: Ohvitseride küsimus Soomes. — Film kaitseväe teenistuses. — K. A.: Side komisjonid. — M.: Mongoolia sõjaväe moodustamine Nõukogude Venemaa eeskujul. — R. Masing: Lemsalu — Roopa — Võnnu — Ronneburgi lahingud. (Järgneb). — Kustaš: Nii on need võõrad ilmed. — Vabadusristi kavalerid: leitnant August-Julius Klasmann ja noorem-leitnant Edmund Seppik. — Kaitseväe elu. — Sõja- ja merivälised teated välisriikidest. — A. Koern.: Saksa ja Inglise ohvitseride palgad. — Keelnurk. — Raamat-teated. — Väljamaa sõjaajakirjandus. — Kohus. — Kroonika. — Sport, loengud ja piduõhtud. — Malenurk.

Suvistelt õppustelt.

I diviisi kahurvägi laagris 1924 a.

Tä h e n d u s: patarei № 7 numbrid. Võitsid läinud aasta laskevõistlustel 6-tollilise haubitsa auhinna.

Ohvitseride küsimus Soomes.

(„Suomen Sotilasaiakauslehti“ Nr. 1—1925 a.)

Artikli autor ütleb sissejuhatuses, et kuna kõrgema sõjakooli ja kadettide ning reservohvitseride koolide määrused alles hiljuti ilmunud, siis oleks parem ära oodata mõnesuguseid tulemusi, kuid 9. jaanuaril Eduskundas peetud kõned, kus paljastati sõjaväes ilmsiks tulnud väärnähtusi ja üldist õhkkonda, eestkätt ülemate suhteid alluvatega, kusjuures aga kõikide parteide esitajad siiski rõõmustavalt sõjaväge kaitseda püüdsid, — siis langeb autori arvates ohvitseride peale kohustus, teha omalt poolt kõik, mis võimalik on, et kõrvaldada küsimuses olevaid väärnähtusi. Selle järele jätkab autor:

Ohvitseride puuduse üle, mis ei näi vähenevat ja mille põhjustest vist majandusline kõige tähtsam, on palju kõneldud, kuid see puudus ei õigusta teenistuses pidama ohvitseri, kelle töö ja ülespidamine ei vasta rahuaegse ohvitserile esitatavatele nõuetele, sest niisugused võivad ohvitserkonna ja kogu sõjaametkonna head kuulsust alandada.

Teiselt poolt tuleb selleks suuremat „propagandat“ teha, et sõjaväkke haritud ja vastavaid ohvitseri saaks. On teada, et noorsugu sõjaväest üldse vaimustatud on ja et mõnigi virk skout või „oravapoeg“ soovib ohvitseriks saada, kuid tundub, et mõnes kodus katsutakse seda vaimustust tappa, seletades ja tihti liialdades ohvitseri kutse raskusi, viitetsaid palgaolusid j. n. e. Ei võeta arvesse, et noore sõjaväe arenemine ja kogu maa edu nõuab haritud ja kutsetse kiindunud ohvitserkonda. Unustatakse, et ohvitseride majanduslik tulud on peaaegu samasugused, kui näiteks teiste ametnikkudel ja neile võrduvatel erateenistuses olijatel, kuna aga ohvitseri töö on mitu korda tervislikem ja praeguste sõdade iseloomu tõttu palju vaheldusrikkam. Peaaegu erandita võib igaüks sõjaväes omale eriala leida, kuhu ta võib süveneda, ning selle arenemiseks osa võtta.

Tuleb saavutada seda, et haritud perekonnad rohkem tähelepanu pööraks ohvitseri kutse ja kaitseküsimuse peale üldse, ning aru saaks, et rahva olemasolu on ärarippuv sellest, mil viisil neid küsimusi lahendatakse. Tuleb pöörduda ühiskonna poole kirjutustega, samasugustega nagu neid näiteks „Sana ja Miekka“ avaldanud, ning kohalikus ajakirjanduses välismaade eeskujul — otsekohe noorsoo poole. Koolide võimlemise õpetajad, kellel on võimalus õpilaste arenemiseks jälgida ja ohvitserideks kõlbulikke äramärkida, võivad siin palju kaasa aidata. Lõpuks võivad ohvitserid ka ise asja peale mõjuda nõuandmistega, soovitades ohvitseri kutsetse üleminekut neile sõjaväeteenistuse kohuslistele, kes sellele kutsele vastavad. Tuleb selle eest hoolitseda, et väeteenistuse kohuseid täitma asunud algaja ja ohvitseriks püüdja ning selleks kõlbuliku isiku energia ei langeks algusaja koormatuse ja mittevastava ümberkäimise tõttu, nagu see, kurb küll, on mõnikord juhtunud ja seesuguse tagajärjega, et küsimuses olev isik sõjalisest kutsest loobus.

Ühes sellega soovib autor järgmise kõrvalmärkuse teha: Kas ka Soomeski, nagu mõnes teises riigis, ei võiks nõuda tegelikult ohvitseriks saada soovijalt üliõpilase eksami sooritamist. Tubli ohvitser peab jaksama sooritada üliõpilase eksami. Selle läbi tõuseks ohvitserikond teiste ametkondade tasapinnale, kus ta praegu mitte ei ole. Peale selle võib kooli viimane aasta, mil koolis erikur-

sused korraldatakse, värskendada palju juba ära unustatud, mis aga ohvitserile tähtis on, nii kui kodumaa ajalugu ja matemaatika.

Üldharidus on ohvitseridele tähtis mitte ainult tema esinemisel väljaspool sõjaametkonda — kodanlise seltskonna keskel, vaid kõige pealt tema igapäevases töös. Inimesel on üldiselt kalduvus kopeerida ja ohvitser on alaliselt alluvate silme ees. Kõik, kapitulandist kuni sõdurini, püüavad enam või vähem üleval pool seisvaid juhte kopeerida, kuid mitte pimedast peast. Praegusaja sõjaväelane, koguni selle vastu, arvustab oma juhti ja paneb lühikese ajaga tähele viimase tugevaid ning nõrku külgi.

Ohvitseridel tuleb samal ajal, kui nad alluvaid õpetavad, ka ennast täiendada ja selleks ei jätku üksi kutsekirjanduse lugemisest. Vanemad ohvitserid peavad nooremaid aitama ning arendama, ja mitte ainult teenistuses, vaid ka sellest väljaspool. Tuleb saavutada, et ohvitseride ringkondades tubli seltsimehelik distsipliin ja ühtekuuluvuse tunne kasvab, et iga ohvitser niihästi teenistuses, kui ka sellest väljaspool, meele tuletaks, et tema kõige pealt oma väeosa ja sõjaametkonda nii väeteenistuse kohusliste kui ka seltskonna ees esitab. Rahva arvamine ohvitseridest kujuneb enamalt jaolt sellest, mida sõdurid kodus nendest jutustavad, kui ka sellest, mil viisil ohvitserid väljaspool kasarmut esinevad.

Reservohvitseride kooli on senini komandeeritud enamalt jaolt üliõpilasi, ning on juhtunud, et väeosa poolt esimesele kohale paigutatud üliõpilane pidi taganema näiteks „lugemisetõugu“ tüübilise üliõpilase eest, olgugi et sellest viimasest tublit reservohvitseri ei saa. Kuigi autori arvamine järele tegelikult ohvitseriks soovijatelt tuleks üliõpilase eksami sooritamist nõuda, siiski võiks reservohvitseride kooli komandeerimisel arvesse võtta näiteks kõiki 5 klassis õppinuid, kellest tihtipeale tublisid sõjaaegselt liniohvitseri võib saada. Reservohvitseride kooli sisseastumisel võiks nad võistelda üliõpilastega. Vähemalt oleks spetsiaal-relvliikidel suurem kasu sarnastest reservohvitseridest, kes näiteks peale kutsekooli lõpetamist on montöörina või praktikandina tegutsenud, kui kirjamehest (üliõpilasest), kellel tihti puudub isegi tahtmine niisuguses relvliigis teenida. Autor ei taha sellega väidata, kui ei leiduks üliõpilaste hulgas kohaseid isikuid, — leidub ju paljudki, kes, näiteks inseneri kutsele end ette valmistavad. Tegelik töömees võib reservohvitserina väeosas põhjalikumalt ja kiiremalt tundma õppida viimase erilist teenistust ja inventaari (varustust).

Üldiselt ei ole üliõpilasi sõjaväes kasutatud selle põhimõtte järele: „õige mees — õigel kohal“. Maksvate määruste järele ei või üliõpilast kirjutajana kasutada. On tahetud, kui vähegi võimalik, neist ülemusi luua, ohvitseri teha. On aga palju üliõpilasi, kellest kehaehituse ja iseloomu tõttu isegi häid reamehi ei tule, kuid kes oleksid tublid kirjutajad ehk varahoidjad. Nüüd on aga väeosa ülemad tihti sunnitud võtma, näiteks, masinakirjutajaks keskkoolis käinud mehe, kellest tuleks tubli allohvitser ja komandeerima reservohvitseride kooli üliõpilase, keda ehk juba paari kuu pärast sealt, kui mittevastavat, tagasi saadetakse.

Taktika ja sõjatehnika kiire arenemise tõttu on erilise tähtsuse omandanud küsimus, mil viisil

võiksid need reservohvitserid ja reservis viibivad aktiivohvitserid, kes ei võta osa kaitseliidu töist, sõjaasjanduse arenemist jälgida. Neile tuleks vähemalt lühikeseajalised kordamisharjutused korraldada, näiteks, ühes diviisi manöövritega. Muidu võib olukord niisuguseks kujuneda, et neid — sõja lahtipuhkemisel väga tarvilikke ohvitseri — rinde ülesannetel ei saagi kasutada, kõnelemata neist 1919 a. reservohvitseridest, keda aastsesse ülendati peale mõnetunnilist eksamineerimist ja

keda nüüd praegu vaevalt võib mõnesuguse ohvitseri ülesande täitmiseks kasutada.

Peale ohvitseride ettevalmistuse on sõjaväe täiendamine ohvitseridega üks põlevamatest küsimustest. A. S. kirjutab „Aero's“: „On tõsiasi, et ohvitseri alale andub väikene osa haritud noorsoost. Ja siiski on kohase ja arvuliselt jätkuva ohvitserkonna loomine rahva eluküsimus. Kõrgema sõjaväelise juhatuse asi on äratada noorsoos arusaamist momendi nõuetest.“ A. R.

Film kaitseväe teenistuses Rootsis.

Rootsis on juba ammu maksev sarnane kord, et suurematel sõjaväe manöövritel ajalehtede kirjasaatjad viibivad, kes manöövrite käigust saadud muljed ajakirjanduse veergudel laialistele ringkondadele edasi annavad. Sellele on viimastel aastatel sõjaväeline film juurde seltsinud.

Kuni 1920 a. kandis filmimine manöövriväljadel enamvähem juhuslist iseloomu, kuna selleks kindel plaan ja ühtlus puudus. 1920 a. sügisel asutati selts „Maa- ja meriväe film“, kes sõjaväeliste filmimistöde organiseerimise oma peale võttis ja selleks sõjaasjatundjaid abiks andis, ning seega sõjaväe filmile ühtlase ja plaanikindla aluse rajas.

Kuid sealjuures ei ole manöövrifilmid eelpool nimetatud seltsi ainuke ülesanne ega peaeesmärk. Seltsi tegevus on palju laialdasema ulatusega. Seltsi eesmärk on nimelt kasutada filmi niihästi sõjalistel õppustel, kui ka kaitseküsimuste valgustamiseks üldiselt. Nelja aasta eest, kui selts asutati, puudusid Rootsis õppefilmid üldse, samuti ei olnud väeosadel ja koolidel, väljaarvatud mõni üksik erand, projekteerimise aparate, kuna praegusel ajal seisukord hoopis teine on.

Ligi sada sõjaväelist filmi on kodumaal valmistatud, kuna samasugune arv väljastpoolt, peaaesjalikult Saksamaalt ja Prantsusmaalt, sai ostetud. Umbes 40 väeosa ja kooli on praegu kinoaaparatuuridega varustatud. Kuivõrd niisuguse õpemetoodi vastu huvi kasvab, sellest annab kujuka pildi näidatud filmide meetrite arv. Nimelt näidati 1921 a. 3000 mtr., 1922 a. — 35.000 mtr., 1923 a. — 85.000 mtr. ja 1924 a. — 226.000 mtr.

Arvamised, kas film sõjaväelise õpeabinõuna kohane või mitte, on veel lahkumisevad, kuid filmi pooldajad asuvad seisukohal, et suuremate kogemuste saavutamise ja teh-

nika arenemisega sellel alal kujuneb ta vastuvaidlematult üheks väärtuslikeks lisaks varemalt tarvitusel olnud näitlikkudele õppematerjalidele. Peale selle tuleks ka seda arvesse võtta, et film, milles esineb, näituseks, hästi õpetatud väeosa, peaks ka kasvatuslikes mõtetes pealtvaatajate õppurite peale mõju avaldama.

Teine juhtumine, kus film tingimata teatud väärtuse omab, oleks sel puhul, kui tema abil õppust antakse eri-relvliikide koostöötamise kohta. See teadmine, mida teise relvliigi kohta elava pildi läbi võib anda, aitab tingimata kaasa üldisele arusaamisele eri-relvliikide koostöötamise tarvilikkusest, mõttest ja sisust.

„Maa- ja meriväe filmi“ ülesannete hulka kuulub ka kaitseküsimuste valgustamine. Mingit muud abinõu paremuse mõttes kui film on selleks küll vaevalt leida. Sellel alal tegutseb selts eestkätt väeosades. Kui kõigile väeteenistuse-kohuslistele järjekindlalt instruktiivseid õppefilme näidata, siis loodavad filmi pooldajad, et üldine sõjaväeline haridus ja kasvatus, ning arusaamine kaitse otstarbe ja ülesannete kohta vastavale kõrgusele tõuseb.

Kuid mitte ainult väeosades ei kasutata sõjaväelisi filme, vaid ka maakaitstes ja kütiseltsides on nimetatud filmid tagaotsitud ja võetakse tihti tarvitusele. Ka avalikud kinod näitavad viimasel ajal heameelega sõjaväelisi ülesvõtteid. Sel puhul huvitab pealtvaatajaid eestkätt muidugi uemate tehniliste võtlusabinõude demonstreerimine, kuna aga elav jõud varju jääb. On arvamist avaldatud, et oleks asjakohane, kui ühiskond enam tutvuneks just selle elava jõu tegevuse iseloomuga — välja valveteenistusega, jalgväe pealetungiga, ratsaluurega jne.

(„Vart Försvar“ nr. 1 — 1925 a.)

Side-komisjonid.

Enamline nõukogude valitsus Venemaal teeb hiigla jõupingutusi, et ümber kasvatada rahvast ja peaaegjalikult noortsugu, tulevast põlve, temale soovitavas vaimus. Selleks kasutatakse ära kõik võimalused ja abinõud. Asutatakse kõiksugu propaganda ja agitaatorite kursusi ja koole, millede lõpetajad peavad siis rahva sekka (ka väljamaadele) valguma ja kõiki õigeusklikkudeks kommunistideks pöörama. Viimase ajal on enamlased oma punaväge suureks propaganda ja agitatsiooniliseks asutuseks ära kasutamas, ehk vähemalt on neil soov teda niisuguseks teha. Selleks on ka tõesti palju eeldusi olemas. Sest ühest küljest käib ju sõjaväest läbi terve riigi noorsugu, kuhu paariks aastaks peatuma jääb ja selle aja jooksul on tõesti võimalus mõndagi noort inimest soovitavas mõttes ümber kasvatada. Kui siis need väeosad, missugused praegusel ajal N. V. territoriaal-põhimõtte järele kon.plekteritakse, oma küladega ja kon.plekteerimise baasidega soovitavas mõttes side loovad, siis moodustab see tüseda kihutustöö organisatsiooni. Teisest küljest on enamlaste väejuhtide ettevalmistus rajatud põhimõttele, et juhid nii madalamad, kui ka kõrgemad — mitte üksi väejuhid ei oleks, vaid ka vastavalt agitaatoriteks ja poliitilisteks juhtideks oleksid ette valmistatud. Nii on siis enamlised punaväe juhid, eriti aga need, kes enamlised sõjakoolid lõpetanud, peale oma otsekoheste ülesannete ka väljakoolitatud agitaatorid ja enamliste ideede propageerijad, kes väeosades oma alluvaid soovitavalt kasvatada oskavad. Kui sarnaselt organiseeritud sõjakoolid ise ka veel väeosadega ja need mõlemad koos rahvaga enamluse propageerimise otstarvel ühendusse astuvad, siis loob kõik see ühes sõjaväe organisatsiooniga ühel hoobil niisuguse suure poliitilise propaganda süsteemi ja masina, mis terve maa soovitud agitatsiooniga üle ujutab. Peale selle aitab tähendatud süsteem kaasa ka rahva ja sõjaväe vahel sideme sõlmimiseks, mis üksteisest paremini arusaamiseks ja nende koostööks tarvilik. Iseäranis on see tähtis rahuajal, kus sõjaväe olemasolu tarvidust nii tuntavalt ei nähta. Niisuguse side organiseerimine sõjakoolide, maa- ja mereväe osade vahel ühelt, ja vabrikutöölise ja talupoegade vahel teiselt poolt, on praegu punaväes suure hooga käimas, milleks igas väeosas vastavad komisjonid on moodustatud. Komisjonidele on käsituseks ühtlased instruksioonid välja töötatud ja Revolutsioonilise sõjanõukogu poolt üleriikliselt maksma pandud. Instruksioon käib järgmiselt:

I N S T R U K T S I O O N.

Side-komisjonidele punaväe osades, õpeasutustes ja meriväes.

I. Komisjonide ülesanded.

1) Sidekomisjonid organiseeritakse punaväe osades, õpeasutustes ja meriväes selle eesmärgiga, et luua sidet:

a) töölistega vabrikutes ja tehastes, — kui abinõu, teostada proletaarlist mõjuavaldust koosseisude talupojalise osa peale väeosades ja sõjaväe õpeasutustes;

b) teiste väeosadega ja sõjaväe õpeasutustega — saavutatud töö tagajärgede omavahelise tutvustamise otstarbel;

c) külaga — kui abinõu, teostada nõukogude mõjuavaldust tema peale, nõukogude võimu poolt maksmapandavate uuenduste propageerimiseks ja talupoegadele võimaliku kaasabi andmiseks;

d) vastavate organisatsioonidega ja asutustega — selle ehk teise väeosa, või sõjaväe õpeasutuse koosseisu perekondadele toetuse korraldamiseks.

Märkus: Territoriaal-väeosades sidekomisjone ei moodustata.

II. Sidekomisjonide organiseerimise kord.

2) Sidekomisjonid luuakse rügementide, õpeasutuste ja nende vastavate üksuste kommunistilise partei rakukeste-büroo juures.

3) Sidekomisjoni koosseisu kuuluvad: a) komissari abi — komisjoni esimehena, b) kommunistilise partei rakukeste-büroo üks esitaja, c) väeosa üldkoosoleku poolt valitud 3 esitajat ja kolm nende asetäitjat (üks rakukeste-büroo ja kaks — üldkoosoleku poolt).

Märkus: Tähendatud sisekomisjonide liigetena on soovitav osa võtta ka väeosa ehk õpeasutuse juhtidel.

4) Sidekomisjonide liikmed ja kandidaadid valitakse 6 kuu peale.

5) Tarvilisel korral võivad sisekomisjonid väeosa ehk õpeasutuse ülema ja komissari nõusolekul omale tarvilisi tööjõude juure koopteerida.

6) Sidekomisjonid jagunevad oma ülesannete kohaselt sektsioonidesse: a) side pidamiseks vabrikute ja tehaste töölistega; b) sideks teiste väeosadega ja õpeasutustega; c) punaväelaste, punaväe juhtide ja poliitilise koosseisu perekondade toetamiseks ja d) sideks külaga.

Iga sektsiooni juhatamine pannakse ühe komisjoni liikme ehk kandidaadi peale.

Märkus 1: Väeosade komisjonides ei ole sektsiooni asutamine side loomiseks külaga mitte sunduslik.

Suvel.

I diviisi kahurvägi laagris.

Tähenädu: Meeskond laagris välja puhastamise töö „kändusid kangutamas“.

Märkus 2: Sidekomisjoni asjaajamist toimetab üks liigetest ehk kandidaatidest; asjaajamine hoitakse komissari aktides.

III. Sidekomisjonide tööde kord.

7) Sidekomisjon märgib omale aegsasti ette ühe kuu peale kalendrilise tööplaani, esitades selle kommunistlise partei rakukeste-büroole kinnitamiseks. Kinnitatud plaan võetakse väeosa ehk õpeasutuse üldise poliitilis-selgitustöö üldplaanisse.

8) Sidekomisjon annab aru kommunistlise rakukeste-büroo ja väeosa ehk õpeasutuse sõjaväelaste üldkoosoleku ees.

9) Sidekomisjon võtab kõik abinõud tarvitusele oma ülesannete ja tööde selgitamiseks väeosa sõjaväelaste keskel, kasutades selleks: kõnesid, „Lenin-nurkades“ olevat seinä, ajalehte, isiklist kihutustööd jne.

IV. Maa- ja meriväeosade sidekomisjonide ülesanded.

10) Töolistega sidepidamise sektsioon töötab kommunistlise partei, kommunistlise noorsoo ja professionaalsetes organisatsioonides, sealjuures organiseerides a) väeosa sõjaväelastele ekskursionid vabrikutesse ning töökodadesse ja viimaste tööliste — ekskursionid jällegi väeosasse; b) üldiseid pidustusi, näitemänge, üldiseid koosolekuid jne.

11) Teiste väeosadega ja sõjaväe õpeasutustega sidepidamise sektsioon organiseerib: a) vastastikuseid ekskursionid väeosade ja

sõjaväeõpeasutuste vahel tutvumiseks üksteise olukorraga, parteilise poliitilise selgitustööga jne.; b) üldiseid koosviibimisi, pidustusi jne.

12) Punaväelaste, juhtide ja poliitilistel koosseisudele kaastöötamise (abiandmise) sektsioon väljendab oma tööd: a) kompaniide konsultatsioon-büroode töö igapäevases juhtimises; b) sõjaväelaste kirjade ja kaebtuste peale, nende perekondade olukorra halva kindlustamise üle, otsuste andmises ja nende kirjade edasisaatmises oma otsustega ringkonna punaväelaste kirjade-büroosse; c) tarbekorral kohaliste ametasutuste kaudu abinõude tarvitusele võtmises kaebtuste rahuldamiseks; d) punaväelasi erutavate küsimuste ülesmärkimises ja nende kohta ettepanekute valmistamises; e) mitmesuguseid päevaküsimusi puudutavate punaväelaste agitatsioonkirjade kodumaale saatmise päevade organiseerimises ja f) teenistuses hästi edasi jõudnud eeskujulikkude punaväelaste üle kodumaale teatamises.

V. Sõjaväeõpeasutuste sidekomisjonide sektsioonide kohused.

13) Töolistega sidepidamise sektsioon teostab peale väeosades tegutsevate sektsioonide ülesannete veel: a) sõjaliste küsimuste ülesseadmist tööliste koosolekutel, ergutades tööliste nende küsimuste arutamisele ja b) ühes tööliste organisatsioonidega külade üle hoolekande oma peale võtmist.

14) Sideseksioon teiste väeosadega ja õpeasutustega teostab: a) sidet punaväe osadega, tutvunedes nende elu ja oluga ning kibutus-tööga punaväelaste ja õpeasutuste keskel, aidates kaasa väeosa poliitilisele tööle; b) sidepida-mist punaväe juhtidega, nii kooli lõpetavate, kui ka lähedalasuvate punaväe osade omadega, iseäranis aga vastava väelligiga — nende töö saavutustega tutvunemise otstarbel; saavuta-tud materjalid saadab seksioon õpeasutuse õpe- ja poliitilisele osakonnale — ärakasutamiseks sõjapoliitilise kasvatustöö tõstmiseks kursantide keskel; c) sidet teiste sõjaväe õpeasu-tustega kõiksugu tööde saavutuste omavahelise tutvustamise ja ärakasutamise otstarbel ning sõjalise väljaõppe, kui ka poliitilise selgitustöö aladel ühiste meetodide ülesseadmiseks.

15) Side sõja-õpeasutuste ja küla vahel teos-tatakse: a) puhkusele sõitvate kursantide ära-kasutamise läbi vastava kirjanduse saatmisega, puhkusel viibija osavõtuga kohaliku nõukogu töödest jne.; b) talupoegadele abiandmise läbi laagris ja manöövritel viibimise ajal, füüsilise abiandmisega talupoegadele, aidates korraldada nende kohapealsete asutuste tööd; c) külaga

kirjavahetuse pidamisega — abiandmine talu-poegadele, vastavate dekreetide ja kirjanduse saatmine ja sõjaväeline kihutustöö; d) küla oma hoolekande alla võtmisega õpeasutuse poolt, küla kommunistlike partei rakukeste tõdest osa-võtmisega, küla varustamisega ajakirjandusega ja ettekannetega, kultuur-selgitusasutuste orga-niseerimisest osavõtuga, juriidiliste ja agronoo-miliste juhataste andmisega talupoegi huvita-vates küsimustes.

„Kinnitatakse“ 18. juulil 1924 a.

SSSR. Revolutsioonilise sõjanõukogu
juhataja asetäitja M. Frunse.

Siit näeme, kui laialine ja kasulik ülesanne Nõukogude Venemaal sõjaväe peale on pandud. On loota, et ta ka soovitavaid tagajärgi annab. Ka meil ei oleks ülearune kaitseväge riikliselt soovitatavate ideede ning rahvusliku iseteadvuse mõtte propageerimiseks ja edendamiseks tööle panna. Siin on võimalused tõesti head, nagu seda „Päevaleht“ oma 13. jaanuari numbris ka ära märkis. Tarvis on ainult asjatundli-kult tööle asuda.

K. A.

Mongoolia sõjaväe moodustamine Nõukogude Vene punaväe eeskujul.

Kuni Vene oktoobrikuu revolutsioonini oli Mongoolia üheks Hiina provintiks, kuuludes, Hiina keskvalitsuse majanduspoliitilise mõju alla. Sel ajal valitses Mongoolias vana feo-daalne-vaimulik riigikord. Riigi kõrgemaks või-muks oli bogdõkhan, kes oli rahva vaimulikuks ja ühtlasi ka poliitiliseks peaks. Tema asus alaliselt Buddha kloostriks, kus teda hulga-liselt Mongoolia vaimulikud, n. n. „laamad“ ja kõrgemad riigiametnikud-feodaalid ümbrit-sesid, kellede kaudu ta tegelikult Mongoolia rahvast valitses.

Peale n. n. „proletariaadi diktatuuri“ maksmapanemist Venemaal, avaldasid Vene kommunistid järjekindlalt püüet ka kõigis oma naaberriikides nõukogude valitsuskorda maksma panna. Ida-Siberis valisid nad oma revolutsioonilise pealetungi objektiks Mongoolia, kus nad revolutsiooni läbiviimiseks eestkätt püüdsid moodustada Mongoolia rahvuslikku revolutsioonilist erakonda n. n. „Aradun-Hobishalto“ ja noorsoo liitu. Mongoolia rahvuslik erakond sai oma alguse 1921 aastal. Praegu on nime-tatud erakonnas üldse umbes 4000 liiget, enamasti lihtmongoolased, karjased, kuna noorsoo liidus 5000 liiget on. Alates 1921 aastast, algas Mongoolia rahvuslik erakond oma revo-

lutsioonilist tegevust, mille peasihiks oli kuku-tada bogdõkhani valitsust ja maksma panna Mongoolias nõukogude riigikorda. Seda revolutsioonilist tegevust juhatasid otsekohe-st Venemaalt ilmunud kommunistid. Et sõjariistus jõuga Mongoolia revolutsiooni arenemist tegeli-kult toetada ja ühtlasi likvideerida Mongoo-liasse põgenenud Vene valgete vägede jäänu-sed, selleks saadeti Nõukogude valitsuse poolt Mongooliasse mitmed punaväe osad. Kuid seni, kui veel elas bogdõkhan oli võimata isegi Vene punaväe abil revolutsiooni edukalt läbi viia, sest liig suur oli Mongoolia rahva-hulkade aukartus bogdõkhani, kui usuisa Buddha esitaja, vastu. Nii pea aga, kui viimane bog-dõkhan suri, pandi Vene kommunistide ja puna-väe osade abil Mongoolias 1921 aastal riigipööre toime. Kohe peale riigipööret kujundati Mon-goolias Vene kommunistide juhtnööride järele rahvuslik parlament n. n. „Olosun-Horalu“, kuhu kuuluvad enamasti Mongoolia rahvus-liku erakonna esitajad. See parlament pida-vat nüüd moodustama Mongoolia vabariigi kõrgemat põhiseaduslikku poliitilist ja sõjalist võimu. Mongoolia vabriigi sõjapoliitiliseks keskkohaks on praegu Urga.

5. novembril 1921 aastal sõlmiti Nõukogude Vene ja Mongoolia rahvusliku vabariigi vahel sõprusleping. Selle lepingu tagajärjel kuulub nüüd Mongoolia majanduspoliitilises ja sõjapoliitilises suhtes täielikult Nõukogude liidu valitsuse mõju alla.

Mongoolia laamaide, ametnikkude-feodaalide ja jõukamate kodanikkude püüded Venesõbralikku valitsust kukutada, äpardusid. Mongoollase Bodo poolt korraldatud mäss suruti Vene kommunistide juhatusel maha, kes selleks otstarbeks Vene kontrrevolutsiooni vastu võitlemise komisjoni „tše-ka“ eeskujul sarnase „tše-ka“ ka Mongoolias moodustasid.

Mongoolia sõjaväe korraldamine.

Peale Venesõbralise valitsuse kujundamist asusid Nõukogude valitsuse poolt Mongooliasse saadetud punaväe juhid seal rahvusliku reguläär-sõjaväe loomisele. Seni puudusid Mongoolia sõjaväes kindlad organisatsioonilis-tehnilised alused, mis enam-vähem vastaks nüüdisaja sõja nõuetele. Peale selle ei vastanud endised Mongoolia väed ka oma poliitilise meelsuse poolest uutele poliitilistele vooludele, mis Vene enamlaste poolt õhutatud. Sellepärast oligi vaja endist Mongoolia sõjaväge täiesti ümber korraldada, luues sõjatehniliselt paremini organiseeritud ja ühtlasi ka poliitiliselt ustamatat sõjajõudu.

Praegu sünnib Mongoolia sõjaväe korraldamine Vene punaväe juhtide otsekohesel juhatusel. Kõigi Mongoolia kõrgemate väejuhtide juures on Vene punaväe instruktorid, kes Mongoolia vägede organiseerimist, väljaõpetamist, relvastamist ja varustamist üksikasjaliselt juhatavad.

Mongoolia sõjaväe valitsuse kõrgemaks organiks on Nõukogude liidu eeskujul sõjarevolutsiooniline nõukogu, mis koosneb: 1) esimehest Danschino'st, 2) ülemjuhatajast Tshabalsin'ist ja 3) sõjaministri Ardõn-Haton-Bator-Maksorshan'ist.

Sõjaväe ülemjuhataja juures on moodustatud sõjaväe staap, mille ülemaks praegu Kositsh.

Sõjaväe poliitiliseks juhtimiseks ja kasvatamiseks on kujundatud sõjapoliitiline erivalitsus, mille ülemaks on Dshamba; tema ase-täitjaks — Dava-Darshi. Väejuhtide tegevuse järele valvamiseks poliitilisest küljest ja väeosade poliitilise meelsuse selgitamiseks on väejuhtide juures moodustatud Vene punaväe eeskujul sõjakommissaride instituut.

Sõja-õpeasutused on täielikult reorganiseerimisel. Lähemas tulevikus kavatakse õpetegevuse juhtimiseks moodustada sõja-õpeasutuste peavalitsust. Sõja-õpeasutusi tahe-

takse ümber korraldada Euroopa, peaaesjalikult Nõukogude Vene sõjakoolide eeskujul. Olemasolevaid sõjakoole korraldatakse ümber vanemate juhtide kooliks. Alamate juhtide kool üksiku ratsabrigaadi juures on kasvatusemajade eeskujul ümbermoodustatud kinniseks eri-sõjaõpeasutuseks, kus ettevalmistatakse tulevase väejuhte, alates lapse-east. Kaadrijuhtide sõjapoliitiliste teadmiste täiendamiseks on loomisel iseäralised kordamiskursused.

Mitmed Mongoolia sõjaväejuhid saavad sõjapoliitilist ettevalmistust Nõukogude liidu sõja-õpeasutustes.

Möödunud aastal oktoobri kuus ilmusid Mongoolias oma teadmiste täiendamiseks Moskva 3 sõjapoliitilist tegelast: Dava-Darshi — sõjapoliitilise valitsuse ülema asetäitja, Gombo ja Gomboshan — mõlemad rügemendi sõjakommissarid.

Mongoolia sõjaväe etteotsa on peale revolutsiooni kõik uued isikud seatud, kes kaasa tunnevad Mongoolia riiklisele ümberkorraldamisele Vene enamlaste poolt soovitatud alustel. Need juhid olevat enamasti juba läbi teinud teatud sõjalised õpekursused. Tulevikus pidavat kõik kõrgemad juhid läbi tegema iseäralised kordamiskursused. Käesoleval ajal pidavat kõrgemad juhid oma üldise nõrga ettevalmistuse tõttu töötama ainult vastavate Vene instruktorite abil.

Praegu olevat Mongoolia sõjaväes üldse suur puudus kultuurilistest jõududest, eriti vastavalt ettevalmistatud poliitilistest tegelastest.

Lähemate sidemete loomiseks Vene punaväe ülemjuhatuslega käis detsembrikuul l. a. Moskvast Mongoolia sõjasaatkond, kuhu kuulusid muuseas Mongoolia sõjaminister ja sõjaväe staabi ülem. See saatkond lahkus Moskvast 24. detsembril l. a. Alalisi sidemeid peab Mongoolia sõjaväe valitsus arvatavasti Nõukogude Siberi sõjaringkonna staabiga, mis asub Novo-Nikolajevskis. Oletada võib, et Nõukogude liidu ja Mongoolia vahel sõlmitud sõprusleping näeb ette Mongoolia vägede operatiivset allumist Vene punaväe ülemjuhatusle. Praegu on märgata, et Nõukogude Vene sõjaväe keskvalitsus kõigi olemasolevate abinõudega võimalikult tihedamat sõjapoliitilist ühendust püüab luua Mongoolia rahvusliku sõjaväe juhatusega.

Arvuliselt pole Mongoolia sõjavägi praegu veel kuigi suur. Mongoolia sõjavägi koosneb enamasti ratsaväest jalgväge pole peaaegu olemaski. Üldse on Mongoolia sõjaväes 5000 meest, missugusest arvust 4500 meest on ratsaväge; 400 meest kuuluvad kahurväge ja kuulipildujate osadesse.

Mongoolia armee koosneb: 1) 5-st piiriäärsest territoriaal-brigaadist; 2) 1-st üksikust ratsarügemendist; 3) 1-st kuulipildujate ja 4) 1-st kahurväe rügemendist.

Kogu sõjaväe koosseis on praegu koondatud Mongoolia piiridele piirivalve teenistuseks.

Nõukogude liidu sõjapoliitika Mongoolia suhtes iseloomustab väga selgel viisil Nõukogude valitsuse revolutsioonilist pealetungimise poliitikat kõigi maailma riikide ja rahvaste suhtes ja eriti kommunistliku Venemaa sihi-kindlat tungi idamaadesse. M.

Õhulaevanduse arendamine Nõukogude Venes.

Kihutustöö õhulaevanduse arendamiseks.

Nõukogude väejuhid ja sõja-asjatundjad hindavad õige kõrgelt õhulaevastikkude sõjatehnilist ja majandus-kultuurilist tähtsust. Et populariseerida punaväes ja Vene rahva hulkades õhulaevanduse määratu suurt tähtsust Nõukogude Liidu sõjavõime ja majanduse tõstmise suhtes, alustati punaväes sõja-asjatundjate poolt 1922 aasta sügisel ajakirjanduses järjekindlalt kihutustööd õhulaevanduse reaalse tähtsuse igakülgseks selgitamiseks. Selle kihutustöö tagajärjel tekkiski Venes 1923 aasta algul „Õhulaevastiku sõprade selts“ — „O. D. V. F.“

Õhulaevastiku sõprade selts.

15—18. septembril 1923 aastal korraldati Moskvas „Üleliidulise õhulaevastiku sõprade seltsi“ ja tema kohalikkude osakondade esitajate konverents.

Sellel konverentsil otsustati „Õhulaevastiku sõprade seltsi“ tegevuse alal luua kindlat ühist organisatsiooni ja moodustada: I) õhulaevastiku sõprade keskseltsi ja II) õhulaevanduse seltsid järgmistes Nõukogude föderatsiooni kuuluvates vabariikides: 1) Vene Nõukogude vabariigis; 2) Valge-Vene n. vabariigis; 3) Ukraina vabariigis ja 4) Taga-Kaukaasia vabariigis igas nimetatud Liidu vabariigis kohalikke oblasti, kubermangu ja raiooni õhulaevanduse seltsid (viimased suuremates linnades).

Seltsi väljatöötatud organisatsioonilise skeemi järele moodustatakse kõigis riigiasutustes, punaväes osades ja staapides, õpeasutustes, tehastes ja küladel seltsi rakukesi, mis teatud kubermangu ehk linna seltsi kuuluvad.

Oblasti ja kubermangu seltside juures otsustati moodustada sõjasektsioonid endiste sõjaringkondade seltside asemele.

Konverentsil valiti kogu organisatsiooni tegevuse üldiseks juhtimiseks keskseltsi nõukogu

Hiljutisel „üleliidulisel õhulaevastiku sõprade“ organisatsioonide esitajate nõupidamisel Moskvas valiti keskseltsi uus koosseis, üldse 132 isikut, enamasti Nõukogude liidu keskvalitsuse, punaväe, (eriti punase sõja-õhulaevastiku), kohalikkude „õhulaevastiku sõprade seltside“ ja Vene kommunistliku erakonna R. K. P. keskkomitee esitajad. Muu seas valiti keskseltsi nõukogusse: Rõkov — Vene rahvakomissaride nõukogu esimees; Kalinin — täidesaatva keskkomitee — „ziki“ esimees; L. B. Kamenev — rahvakomissaride nõukogu aseesimees ning töö- ja kaitse nõukogu — „sto“ esimees; Trotski — sõjarevolutsioonilise nõukogu — „revvoensoveti“ esimees ja maa- ning mereväe komissar; Frunse — „revvoensoveti“ aseesimees ja S. S. Kamenev — end. punaväe ülemjuhataja, praegune punaväe Kindralstaabi ülima abi; punaväe — „R. K. K. A.“ Kindralstaabi ülem; Unshlicht — „revvoensoveti“ presiidiumi liige ja punaväe varustusilem, endine „ve-tshe-ka“ aseesimees; Lashevitch — „revvoensoveti“ liige ja Stalin — R. K. P. keskkomitee ja ühtlasi ka keskkomitee juures oleva poliitilise büroo („politbüro“) liige.

Nagu näha, on keskseltsi ette otsa seatud kõige tähtsamad Nõukogude liidu poliitika mehod ja punaväe juhid selleks, et igatepidi tõsta keskseltsi juhatuse autoriteeti kõigi Nõukogude valitsusasutuste, punaväe ja Vene rahvahulkade ees, võimaldades ühtlasi kõige tihema ühenduse loomist keskseltsi nõukogu, Vene valitsusasutuste, punaväe juhatuse ja R. K. P. organisatsioonide vahel. Niisugusel teel nähtavasti loodetakse võimalikult suuremas mastaabis „õhulaevastiku sõprade seltside“ tegevust arendada, luues nende vahel täielikku ühtlust.

Nõukogude ajakirjanduse teatel pole seni keskseltsi nõukogu veel suutnud täielikult ühendada kõik Venemaal asuvaid õhulaevanduse seltskondlasi organisatsioone ühisesse „õhulaevastiku sõprade“ keskkorganisatsiooni, sest praegugi veel jätkavad mõned kohalikud õhulaevanduse seltsid iseseisvalt oma tegevust.

Õhulaevastiku sõprade seltsi ülesanded ja tegevuse tagajärjed.

„Õhulaevastiku sõprade seltsi“ peatülesandeks on kõigi abinõudega kaasa aidata Nõukogude sõja- ja eraõhulaevastiku arendamisele. Seltsi eriülesanneteks on muu seas: 1) lennukite ja mootorite ehitamine; 2) Vene maastiku kohandamine õhulaevanduse suhtes, korraldades aerodroomide, maandumisväljade, angaari ja õhu ühendusliinide võrku kogu riigi maa-alal; 3) lennutööstuse arendamine, eestkätt „O. D. V. F.“ nimelise, endise „Duksi“ ja „Ikari“ lennutehaste laiendamine Moskvas; lennutööstuse teaduslik-tehniliste laboratooriumite uurimistööde toetamine jne.; 4) lendurite, lendurvaatlejate ja aviomehaanikute kaadrite ettevalmistus, luues selleks otstarbeks seltskondlasi lennuõppeasutusi ja toetades olemasolevate sõjalennuõppeasutuste tegevust; 5) lendurite tegevuse vaimline ja aineiline ergutamine; 6) lennuspordi harrastamine mootorlennukitel, väikeseõuliste mootoritega lennukitel n. n. „aviomototsikitel“, mootorita lennukitel — „planeeridel“ ja õhulaevadel; 7) õhulaevanduse majandus-kultuurilise ja sõjalise ülisuure tähtsuse populariseerimine punaväes ja Vene rahvahulkades eriti tööliste ja talupoegade seas.

Kihutustöö arendamiseks õhulaevanduse heaks, on selts omale eesmärgiks ülesseadnud: 1) rea seltskondlasi lennuõppeasutuste, eriti lennu kihutuskursuste (agitkursõ) loomine; 2) õhulaevandusega tutvunemise korraldamine seltsi algatusel kõigis sõja- ja erakoolides, teostades koolide üldist n. n. „aerotsiooni“ 3) moodustada lennuklubide võrku ehk n. n. „lennunurke“ punaväelaste, tööliste ja talupoegade klubide juures; 4) organiseerida kohalikkude O. D. V. F. i seltside kaudu lennುವäe osade ja lennutehaste vaimlist ja ainelist toetamist, soovitades kohalikkudele seltsidele oma peale võtta toetajate n. n. „chefide“ kohustusi lennuasutuste suhtes; 5) kihutus-tegevusel pöörata iseäranis suurt tähelepanu huvi äratamise peale õhulaevanduse vastu talupoegade hulka-des ja Vene noorsoo seas, seal hulgas ka punaste skou- tide — „noorte pioneeride“ ja väikste laste keskel.

2. nov. l. a. avati Moskvas õhulaevastiku sõprade seltsi üleliiduline järjekorraline nõupidamine. Sellel nõupidamisel avaldati keskseltsi juhatuse poolt rida statistilisi andmeid seltsi tegevuse senise eduka arenemise kohta.

1. septembriks 1923 oli üldse 38 õhulaevastiku sõprade seltsi l. 343 algrakukese ja 299.975 liikmega ja rahalisi annetusi õhulaevanduse heaks oli kogutud — 942.000 kuldrubla, kuna 1. septembriks l. a. olevat juba 44 seltsi 16.547 algrakukesega ja 1.344.956 liikmega ning rahalisi annetusi kogutud 4.551.371 kuldrubla. Oma sotsiaalse kuuluvuse järele olevat praegu õhulaevastiku sõprade seltsi liigete seas: 1) töölisi ja punaväelasi 57%; 2) riigiteenijaid ja muid linnaelanikke 24% ja 3) talupoegi ainult 19%. Töölise hulgast olevat seni ainult 36% Vene ametiühisuste liitu kuuluvatest endid õhulaevastiku sõprade seltsidesse koondanud. Seltsi poolt olevat üldse juba 1000 lennuki ehitatud, mis punasele sõja-õhulaevastikule suuremalt osalt üle antud. Muu seas on seltsi poolt järgmised lennueskadrillid loodud: 1) „Ultimaatum“ (vastuseks endise Briti välisministri lord Curzoni protestnootede peale) 2) „Kauge-Ida ultimaatum“ 3) Lenin Nr. 1; 4) „Iljitsch“ 5) „Punane Baltlane“ — mere-lennukite eskadrill, mis koosneb 12—13 merelennukist ja mis Baltimere punasele sõjalaevastikule üle antud on ning veel mõned lennueskadrillid. Mitmed uued lennueskadrillid on praegu ehitusel, muu seas lennu eskadrill „Lenin Nr. 2“, mis koosneb 20 lennukist ja mida läinud aasta lõpul kavatseti punasele õhulaevastikule üle anda.

„O. D. V. F.“ seltside poolt olevat seni loodud kuni 300 avionurgakest, 6 avioklubi ja 7 õppekursust teadmiste levitamiseks õhulaevanduse suhtes.

Õhulaevastiku ja lennutehnika tähtsuse populariseerimiseks olevat „O. D. V. F.“ organisatsioonide poolt seni väljaantud kuni 10 vastava sisuga raamatut ja broshüüri; muu seas olevat talupoegade jaoks välja antud eribroshüür õhulaevanduse üle 600.000 eksemplaaris. Peale selle on toime pandud rida kihutus-käike ja kihutuslendusi rahvahulkade lähemaks tutvustamiseks õhulaevandusega ja ainelise abi andmise õhutamiseks sõja-õhulaevastiku ja lennutöös tuse heaks.

Era-õhuühendusselts — „dobrolet.“

Kooskõlas õhulaevastiku sõprade seltsi tegevusega, arendab Nõukogude Venes oma eritegevust õhuühendusliinide võrgu loomise alal era-õhuühendusselts n. n. „dobrolet“. See selts moodustati Venes 1923 a. algul aktsia seltsi näol.

27—29 juunil 1923 a. korraldati „dobroleti“ asutamiskoosolek. Sellel koosolekul otsustati lähemas tulevikus seltsi tegevust järgmises sihis teostada: 1) tähelepanu pöörata eeskätt tööstuslike aviatsiooni arendamise ja järgmiste õhuliinide korraldamise peale: 1) Moskva-Ivanovo-Vosnesensk-Nishni-Novgorod, pikendades seda õhumagistraali tulevikus mööda Volga

jõe Tsaritsõn-Astrahani kaudu kuni Bakuni; 2) Moskva-Petrogradi ja 3) Kesk-Aasia nõukogude vabariikide maa-alal. Ühtlasi otsustati koosolekul ühes töö ja kaitsenõukogu „Sto“ juures oleva era-õhulaevanduse nõukoguga korraldada auhinnalist katselendu Petrogradi ja Vladivostoki vahel, et sellega võimaldada õhuliini loomist Petrogradi ja Kauge-Ida vahel.

2) Juhtida seltsi tegevust aviatsiooni-tehniliseks ärakasutamiseks mitmesugustel erialadel nagu Nõukogude liidu piirkondade aero-fotoülevõtted, võitlus viljasõdikute vastu jne.

3. Soetada seltsile uusi lennukeid ja korraldada seltsi otstarveteks aerodroomide, maandumisväljade ja angaaride ehitamist.

Seltsi põhikapitali otsustati koosolekul 3 miljoni kuldrubla pealt suurendada 5 miljoni kuldrublani.

Koosolekul valiti seltsi nõukogu 30 liikmelises koosseisus. Nõukogu esimeheks valiti S. S. Kamenev; kõrgemast majandusnõukogust valiti seltsi juhatusse Bogdanov, Kõrgema majandusnõukogu aseesimees, Pjatakov, Smilga ja Sudakov.

Möödunud aasta kestvausel avaldati seltsi juhatuse poolt püüet äratada elavam huvi seltsi ülesannete vastu Vene tööraha hulkades, tööstuslistes ja teaduslik-kultuurilistes ringides. Seltsile soetati õhuühenduse pidamise otstarveteks umbes 27 lennukit, milledest mõned selts oli saanud kingitusena tööliste organisatsioonidelt, „Pravda“ toimetuse ja l. ülevenemaalise teadlaste konverentsi poolt. Avati eralendurite ettevalmistuseks lennukursused; asutati lennutöökojad; teostati katseid merelennukite ehitamisel; tehti eel-töid seltsi kesk-aerodroomi loomiseks Moskvas raadio-telefoni õhuside sisseseadmise ja lennutehaste ehitamise alal.

1923 aastal funktsioneerisid Nõukogude Venes järgmised seltsi juhatuse poolt korraldatud õhuliinid; 1) Moskva-Nishni-Novgorod (Nishni-Novgorodi laada ajal); 2) Nishni-Novgorod-Kaasan ja 3) Tashkent-Hiiva (Kesk-Aasias).

Käesoleval aastal jätkatakse seltsi poolt mitmesuguste praktiliste katsete tegemist uute õhuühendusliinide loomiseks Nõukogude Venes, mis aga seni Venemaal praeguse üldise viletsa majandus-kultuurilise seisukorra tõttu suuremaid reaalseid tagajärgi pole andnud.

Seltsi juhatuse poolt püütakse täielikku ühendust luua Ukrainas, Taga-Kaukaasias ja Siberis tegutsevate kohalikkude õhuühendusseltsidega.

Läinud aastal anti seltsile üle Venemaal asuvate Läti kommunistlikkude organisatsioonide poolt Vene lennu-asjatundjate konstrueeritud „Läti Kūti“ nimeline kaubalennuk, mis Läti kommunistide poolt kogutud rahaliste annetustega ehitatud.

Õhulaevastiku sõprade seltsi ja „dobroleti“ ülal-kirjeldatud õige intensiivne tegevus Nõukogude õhulaevanduse arendamises väärib ka meie poolt tõsisemat tähelepanu.

M.

Lemsalu—Roopa—Võnnu—Ronneburgi lahingud.

T ä h t s u s .

Läti ja Eesti iseseisvuse ajaloos on neil lahingul suur tähtsus. Meie lõunarinde väed hävitasid ühe hoobiga hädaohu landeswehri ja rauddiviisi näol, mis varitses Eestit lõunast. Mustad jõud olid hävitanud tegelikult meie naabri Läti iseseisvuse ja nende

kavatsused olid sihitud Eesti peale. Hädaoht oli suur. Seljatagusel olid isegi mõnel meie poliitilised tegelased arvamisel, et meie ei suuda landeswehriga võidelda. Sõjavägi oma juhtidega oli teisel arvamisel. Eesti sõjavägi likvideeris kiirelt hädaohu. Landeswehri hävitamisega vabanesid Läti vabariigi käed ja ta võis luua omale rahvuslise sõjaväe, mis ka meie

lõunapiiril kindlustuseks oli. Lätlased hindavad Võnnu lahingu otsustavat päeva „22. juunit“ väärikselt. See on rahvuslikeks vabaduspühaks kuulutatud. V. d. Goltz kirjutab: „Versailles'i rahu ja sõda eestlastega tõmbasid kriipsu peale Saksamaa tulevikule Baltimaail“.

Sõjamehele pakuvad need lahingud huvitavat ja kasulikku materjali uurimuste alal. Neis lahinguis, mis tüübilised Vabadussõjas, arenevad lahingfaasid selgelt ja silmatorkavalt. Üks asjaolu peaks vaatlejale erilist huvi pakkuma. Siin purunevad pealetungija jõupingutused kaitsja vastupanul. Kaitsja asub vastukallaletungile, purustab vaenlase ja paiskab ta Väina jõe taha. Väikeriigi sõjaväe vaatepunktist tuleb sarnast aktiivkaitset hoolsalt uurida. Vaevalt võib väikearvuline sõjavägi vaenlase elavat jõudu ainult ühe tugeva kallaletungiga hävitada. Vabadussõjas on palju näiteid aktiivkaitsest, kus vähese verevalamisega küllalt suuri tagajärgi saadakse. Kui inimeste arv on väike, tuleb „pealetungi paremusi“ kriitiliselt uurida.

Üldolukord.

1919 a. maikuul oli olukord lõunapiiril, praeguse Läti vabariigi territooriumil, tüme. Juuridiliselt oli Läti vabariik, kuid selle pinnal asusid punavägi ja Saksa okupatsiooniväed. Kaks olulisust võitlesid võimu pärast. Esimene Läti ajutine valitsus, Ulmanisega eesotsas, oli Eesti sõbraline ja seisis liitlaste mõju all. See valitsus oli Lätimaalt välja surutud ja asus Liibavi reidil laeval — liitlaste sõjalaevade kaitse all. Teine valitsus, Needraga eesotsas, oli saksameelne ja Eestivaenuline. Sakslaste loaga tegutses landeswehri koosseisus väike Läti väesalk kolonel Balodise juhatusel. Sarnane olukord ei olnud meile, ega tõsistele Läti rahvuslastele kasulik. 1919 a. veebruari kuul algas Ulmanise valitsus meiega läbirääkimisi abiandmise asjus, sest olime tol korral, võrreldes lõunapoolsete Balti riikidega, parimas seisukorras. Sellekohane abiandmise leping kirjutati Tallinnas alla. Meie lubasime vormeerida Eesti territooriumil väeosi. Meie varustusvalitsus varustas need väeosad kõikide abinõudega. Lätlased lubasid vastutasuna mõned vallad Põhja-Lätis. Hiljem, kui Tartus Läti brigaad vormeeriti, täiendati lepingut. Meie lubasime avitada vabastada Põhja-Lätit enamlastest. Ulmanise valitsus oli tol ajal raskesti ainelises seisukorras ja ei suutnud Põhja-Läti vägedele midagi anda.

22. mail tungis Needra valitsuse landeswehr Saksa riigivägede abil Riia linna. Samal ajal võitles meie 3. div. lõunapiiril enamlastega ja tungis Põhja-Lätisse. See sündis Läti ajutise valitsuse palvel. Oli kokkulepe, mille põhjal meie väed pidid avitama Eestis vormeeritud Läti vägesid Volmari jooneni, edasi pidid lätlased omal jõul tungima. 2. diviisi võitles sel ajal idapool enamlastega ja vallutas 1. juunil Alt-Schvaneburgi raudteesõlme.

Uus olukord muutis enamlaste seisukorra Põhja-Lätis raskeks. Nad otsustasid sealt lahkuda. Et neid lõpulikult hävitada, käskis ülemjuhataja kindral Laidoner 3. diviisil tungida kiirelt Smilten-Kreutzburgi sihis edasi ja vallutada Kreutzburgi raudteesõlme.

3. diviisi koosseisus oli 2. Läti rügement ühe patariiga. Meie ja Läti väeosa vahekorid ei olnud juriidiliselt küllalt selga. Lätlased allusid meie ülemjuhatajale, said igasuguse varustuse meie intendantuurilt, kuid ise lugesid endid teatud määral iseseisvaks. Neil oli oma ülemjuhataja, kolonel Semitan, kes Ulmanise poolt määrati. Meil ei olnud põhjust seda vahekorida seaduse tähe järele kindlaks määrata.

Maikuu lõpul liikus 2. Läti rügement Võnnu. 1. juunil kohtasid lätlased Võnnus Riiasit tulevaid landeswehri maakuulajaid. Lätlasi oli umbes 2 kompaniid — 300 meest, kolonel Berkise juhatusel. Nad

pidasid landeswehri maakuulajad kinni. Tekkis poliitiline pinevus. Landeswehrlased teatasid, et nendel on käsk liikuda põhjapoolse ja puhastada Põhja-Lätimaad vaenlastest. 3. juunil jõudis Võnnu alla landeswehri eelvägi, segasalk Manteufeli juhatusel (2 eskadroni, 1 kuulip. komp. ja 2 suurtükki). Landeswehri delegatsioon, leitnant Raden'iga eesotsas, sõitis Võnnu ja teatas lätlastele, et Riiasit tulevat põhjapoolse 4 kolonni sõjaväge, vasak kolonn liikumata Valga peale ja sealt üle Karula Seidenetsi. Hiljem teatas Manteufel lätlastele, et tema liigub põhjapoolse kätse — puhastada Lätimaad enamlastest ja Eesti vägedest. Selleks olevat temal Needra valitsuse käsk. Ka luges Needra valitsus Semitani vägesid mässulisteks ja ei tunnustavat Ulmanist. Algasid poliitilised läbirääkimised Põhja-Läti vägede ja landeswehri vahel. Meie olime alguses erapooletud. Kuid varsti saime teateid, et landeswehri staabis Riias oli nõupidamine sõjakäigu asjus eestlaste vastu. Sellest võtsid osa Needra, landeswehri juhataja major Fletscher, vürst Lieven ja teised. Kolonel Balodiselt olla küsitud, ka ta toetab sõjakäiku eestlaste vastu. Riias ja Kuramaal tehti Eestivastast kihutustööd. Meil oli selge, et lõunapoolt tulev landeswehr on meile vaenuline. Pealegi luges Needra valitsus Semitani sõjamehi enamlasteks ja oli vaenuline Ulmanisele. Meie toetasime Semitani ja Ulmanist ja olime seotud lepingutega viimastega.

Võnnust tuli teade teate järele, et Riiasit liiguvad põhjapoolse landeswehri kolonnid ja neil olla kindel käsk Valgani jõuda. Diviisi staabiülem teatas sellest väeosadele ja nõudis, et sakslasi meie seisukohtadele lähemale kui 15 versta, kusagil ei lastaks.

3. div. ülem kindral Pödder korraldas, et 6. rügement oleks valmis koonduma Volmari ümbrusse. Oli kavatsus tungida Kreutzburgi peale. Volmarisse pidi tulema 6. rügemendi asemele 2. ratsa rügement. Kavatsus jäi teostamata. Stackelni sild, mis enamlaste poolt purustatud, ei olnud veel korras ja meie löögiosad, soomusrongid, ei suutnud seda lööki toetada. Soomusrong Nr. 2 sõitis esimesena 2. VI. öhtul Stackelnist Võnnu.

Landeswehr lähenes. Meie ülemjuhataja kordas 3. diviisile tarvidust liikuda kiirelt landeswehri vastu ja võtta Ramotski jaam oma alla. Meil oli Ramotski äärmiselt tähtis, sest 2. diviisi osad võitlesid enamlastega Põtalovi ja Kreutzburgi suunas ja vajasid Ramotski — Alt-Schvaneburgi raudteed seljata guseks ühenduseks. Soomusrongid pidid 3. div. toetusel seda täitma. Arusaamatuste ärahoidmiseks nimetas ülemjuhatus kolonel-leitnant Reek'i vahemeheks Eest-Läti ja landeswehri väeosade vahel. Ülemjuhataja andis temale juhtnõõrid, kus määrati piiriks meie ja landeswehri vahel joon: Koiva, Segevald, Nitau, Alt-Pebalg ja Neu-Schvaneburg. Põhjapool seda joont enamlasti ei olnud ja landeswehr pidi sellelt joonelt idasse enamlaste vastu pöörduma. 4. VI. andis kolonel-leitnant Reek üldmaatunni landeswehri juhatusel, kus nõudis ülemjuhataja juhtnõõride täitmist. Landeswehri osad, kes 5. VI. veel põhjapool nimetatud joont oleksid asunud, loeti Eestivaenulisteks. Et landeswehri peale mõjuda, käskis diviisi ülem väeosadel pealetungi algada. 9. rügement pidi Lemsalu oma alla võtma ja lõunapool linna end kindlustama. 6. rügement pidi valdama Roopa alevi ja koonduma Volmari ümbrusse. Rügemendid täitsid käsu. Soomusrongid Nr. Nr. 2 ja 4 liikusid Ramotski peale. Landeswehr lõhkus 5. VI. raudtee Võnnu ja Ramotski vahel ära, et takistada meie väge edasiliikumast.

6. VI. käskis ülemjuhataja veel kord 3. div. Läti väeosadega ja soomusrongidega Ramotski vallutada. 2. div. osad pidid Alt-Schvaneburgi ümbrusse koonduma, et seda enamlaste ja landeswehri vastu kaitsta. Soomusrongide diviis sai käsu kõik vabad jõud Võnnu sihis koondada.

Suvel.

*1 diviisi kahurvägi
laagris 1924 a.*

Tähendus:

*Hobuste ujutamine
meres.*

6. VI. oli esimene kokkupõrge meie luurajate ja vaenlase eelosade vahel Amati sillal. Soomusrong Nr. 2 sõitis vaatama, kas landeswehr peatub määratud joonel. Jõudes Amati sillani, läksid soomusrongilt mõned luurajad sillale. Landeswehri eelpostid avasid nende peale tule. Vähe hiljem tungsid landeswehri kompaniid meie soomusrongi kallale, püüdes seda piirata. Öhtul tungis Manteufeli löögiosa Võnnu. Lätlased ei suutnud landeswehri ülivõimule vastu seista ja taganesid Loode jaama. Meie soomusrongid, mis lätlasti toetasid, taandusid Rauna sillale. Läti ülemjuhatus palus eestlasi seisukorda päästa.

Läti vägede juhatus lõunarindel anti täielikult 3. diviisi ülema kätte. Diviisi ülem andis käsu alata sõjategevust landeswehri vastu terve rindel. 6. rügement, soomusrongid ja 3. rügemendi osad liikusid Võnnu peale. Läti 2. rüg. korraldas end seljatagusel. Landeswehr püüis Võnnu. Saksa kindral-komando, mis Miitavis asus, esines landeswehri ja Needra valitsuse eestkostjana, nõudes meilt taganemist Heinaste—Valk—Irboska jõe peale, ähvardades vastasel korral sõjaga Eesti ja Läti vahel. Muuseas teatas kindral-komando, et landeswehr seisab Saksa ülemjuhatusel all, nimelt v. d. Goltz'i käsutades.

2. div. osad tungisid sel ajal Väina jõel Kreutzburgi ja Jakobstadi linna. Sündmused 3. div. rindel sundisid ülemjuhatajat seda võidurikast sõjakäiku peatama.

8. juunil anti 6. rüg. käsk Võnnut vallata. Soomusrongid toetasid pealetungi. Juhatusel poolt ei olnud pealetung küllalt hästi organiseeritud, puudus tegevuse kooskõlastamine 6. ja 3. rüg. vahel ja rügementides — pataljonide vahel. Pealetung ei läinud korda. Vaenlane lõi kuulipilduja ja miinipilduja tulega kallaletungi tagasi. 6. rüg. 2. pataljonil, mis Võnnu peale tungis, olid suured kaotused. 9. ja 3. rügemendi rindel ei olnud mingisugust tegevust. 3. rüg. koondus Ronneburgi, 9. rüg. — Lemsalu ümbrusse.

9. juunil tungis landeswehr omakord 6. rüg. peale ja sundis 2. pataljoni taganema. Rauna silla eel löödi landeswehr tagasi. Soomusrongid Nr. Nr. 1, 4 ja 5 toetasid oma tulega meie jalgväe tegevust. Hiljem paigutas landeswehr 2 suurtükki raudtee äärde ja sundis meie soomusrongid Rauna jõe taha taganema. Landeswehr tungis peale tihedates salkades kuulipildujatega, mis pakkus häid märke meie tulele. Vaenlase lennumasinad pildusid pomme meie soomusrongide peale. 10. juuni hommikul kestis tulevahetus landeswehri, kes mitmes kohas üle Koiva katsus

tulla. Vara hommikul jõudsid rindele liitlaste sõjaliste saatkondade esitajad meie ülemjuhataja volinikuga kolonel-leitnant Rink'iga.

Algasiid läbirääkimised meie ja landeswehri vahel, liitlaste kaasabil. Ülemjuhataja volinik nõudis, et landeswehr taganeks Koiva jõesuht, Segevoid—Nitau—Alt-Pebal ja Neu-Schvaneburgi jõe peale. Läbirääkimistel viibisid Semitani esitajad. Landeswehri poolt oli major Fletscher, kes esines Needra valitsuse nimel. Ameerika kolonel Green, Saksameelne ohvitser, tegi ettepaneku, et Eesti väed Läti osadega, mis Eesti ülemjuhatusel all, Eesti piirile taganeks. Tema arvestas poolte suurusega ja luges landeswehri 3. diviisist tugevamaks. Prantsuse esitaja kolonel Duparqué toetas teda. Meie esitaja ei olnud nõus. Siis soovitas Green, et Eesti juhatusel all olevad lätlased tuleks landeswehri poole. Sellega ei olnud Semitani esitaja kolonel-leitnant Kalninh nõus. Liitlastel ei olnud seisukord selge. Nad lootsid vahejuhtumist vereta lahendada. Kolonel-leitnant Rink tegi liitlaste mõjul landeswehri vaherahu, mis 10. juunil kell 7.50 m. algas. Vaherahu ajal pidid kestma läbirääkimised tekkinud olukorra lahendamise asjus ja seisma igasugune vägede ümberpaigutus.

13. juunil nimetati liitlaste sõjalise komisjoni esimeheks Baltimail Inglise kindral Gough, kes Eesti ülemjuhataja nõudmisel toetas ja Saksavastane oli. See nimetus ajas nurja von d. Goltz'i ja Needra valitsuse soovid, mis olid sinna juhitud, et alguses saavutada eestlastega kokkuleppe ja likvideerida Semitani väeosad, hiljem öiendada arveid eestlastega. Juba 13. juunil nõudis kindral Gough von d. Goltz'ilt, et viimane Eesti ülemjuhataja nõudmised täidaks.

10. juunil asusid 3. diviisi osad järgmiselt:
Peringel—Bullen—Roopa (eelväed)

9. jalgväe rüg.

3. suurtük. rüg. IV patarei

Roopa—Orellen—Gaiden—Neu-Ronneburg (eelväed Võnnu juures)

6. jalg. rüg.

3. suurtük. rüg. I, III ja VI patareid

Lindenhof—Loode jaam

2. Läti rüg.

2. „ patarei

Neu-Ronneburg—Smilten—Riia-Pihkva kivitee kuni Trepenhofini (eelväed)

3. jalg. rüg.

Võnnu—Valk raudteel

Soomusrongid.

Vabadusristi kavalerid.

Leitnant August-Julius Klasmann.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

August-Julius Klasmann sündis 10. apr. 1897 a. Valgamaal, Karulas. Üldise hariduse sai Valga realkoolis, sõjaväelise — Gatshina lipnikkude koolis ja E. V. alalisväge ohvitseride kursustel.

Sõjaväe teenistusse astus vabatahtlikuna 10. augustil 1915 aastal. Määrati 175 tag. pataljonis ja sealt peale õpekomento lõpetamist 1. nov. samal aastal — 84. Schirvansky rügemendi. Detsembri kuul 1915 a. määrati 21. diviisi staapi operatiiv-jaoskonna topograafilistele töödele. Veebruaris 1916 a. komandeeriti 3. Hapjeri kasakate rügemendi juurde Saksa väerinnale, kust haavamise tagajärjel samal aastal juuni kuul ära evakueeriti. Peale paranemist novembri kuul 1916 a. määrati 13. korpuse juures „iseäralisse“ õpekomandosse, mille lõpetamise järele aprilli kuul 1917 a. Gatshina lipnikkude kooli saadeti. Võttis Gatshina kooli vabatahtlikkude junkrute löögikompaniiga osa ekspeditsioonist Rumeenia väerinnale 4. juunist kuni 10. oktoobrini 1917 a. Ülendati vahvuse eest lipnikuks augusti kuul 1917 a.

Ilmus Eesti sõjaväelaste Ülemkomitee käsutusse ja määrati Tallinnasse 1. Eesti rügemendi õpekomandosse noorema ohvitserina, kus viibis kuni 10. aprillini 1918 a., millal teenistusest vabastati Eesti vägede laialisaatmise puhul Saksa võimude poolt.

Vabadussõjast võttis A. J. Klasmann osa 21. novembrist 1918 a. kuni sõja lõpuni 3. rügemendi ratsa-maakuulajate komando ülemana. Ülendati noorem-leitnandiks 12. jaan. 1919 a. Lahingus Stackelni alewi valdamisel 25. mail 1919 a. sai raskesti haavata. Ülendati leitnandiks 19. oktoobril 1919 a. Peale sõja lõppu, 3. rügemendi likvideerimisel, viidi ta 12. juulil 1921 a. 6-sse rügemendi ratsa-maakuulajate komando ülemaks.

Praegu teenib leitnant Klasmann 7. rügemendis töökompantii ülema kohal 15. märtsist 1924 a.

Noorem-leitnant Edmund Seppik.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

E. Seppik sündis 1895 a. septembri kuul Tallinnas. Sõjaväe teenistusse astus vabatahtlikult 19. septembril 1914 a., ning määrati Krasnoje Selosse 176. tagavara pataljonis.

Aprilli kuus 1915 a. saadeti 224. Juhnovi rügemendi, milles võttis osa lahingutest kuni 5. juunini, mil Schavli linna all haavata sai. Peale terveks saamist teenis 199. tagavara pataljonis, kust 6. veebruaril 1916 a. 5. Semgali Läti kütipataljoni määrati, kus osa võttis Riia alustest lahingutest kuni sama aasta detsembri kuuni; siis määrati ta õpekompanisse, mille aprilli kuus 1917 a. lõpetas.

Mai kuus 1917 a. tuli E. Seppik 1. Eesti jalgväe rügemendi üle, kus jalgluurajate komandos alguses jao-ülemana ja pärast veltveebina teenis kuni rügemendi laialisaatamiseni sakslaste poolt.

Novembris 1918 a. astus E. Seppik kaitseväkke, kus läbikäijate komandosse rühma ülemaks määrati.

Detsembris saadeti E. Seppik 5. Rakvere jalgväe rügemendi. Rügemendi 6. kompani veltveebina võttis ta osa kõikidest kompani lahingutest, väljaarvatud aeg. 3. augustist kuni 25. septembrini 1919 a., mil ta haavatuna haigemajas viibis.

Septembris 1919 a. ülendati E. Seppik lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest ohvitseri asetäitjaks. 15. veebr. 1920 a. saadeti ta E. V. Sõjakooli, mille 22. apr. samal aastal lipnikuna lõpetas.

Peale seda määrati ta 2. Piiriküti pataljonis.

Märtsi kuus 1921 a. lõpetas II. diviisi ohvitseride täiendavad kursused. Siis teenis E. Seppik soomusrong „Kapten Irv'e“ peal ja Soomusautode kompanis.

24. veebr. 1924 a. ülendati ta noorem-leitnandiks.

9/10 veebruaril 1919 a. Niisõi küla valdamisel ülesnäidatud vahvuse eest annetati temale II liigi 3. järgu Vabaduse Rist.

Peale Vab. Risti on temal veetud 4. järgu Georgi rist. Praegu teenib noorem-leitnant E. Seppik Auto-tankide divisjonis tankide kompani Nr. 1. rühma ülemana.

Üldine sõdurite arv 3. diviisi kuuluvates väeosades oli juunikuu algul 7583, lätlased ei ole juure arvatud.

V a h e r a h u.

Vaherahu ihkasid von d. Goltz ja ta käsualused: Needra valitsus ja Balti parunid. Oli vaja töötada välja kava Eesti vägede hävitamiseks ja koguda jõudu. Algas äge Eestivastane kihutustöö. Von d. Goltz püüdis tervele ilmale selgitada, et eestlased ja enamlased on ühesugused kardetavad elemendid Lääne kultuurile. Landeswehri propaganda osakond ässitas vaenu eestlaste ja lätlaste vahel. Riia lehtedes ilmusid Eestivastased kirjatükid. Needra laotas laiali üleskutseid, kutsudes rahvast Põhja-Läti vabastamisele vaenlasest. Saksa lendurid pildusid lendlehti Semitani vägedele, meelitades neid landeswehri poole. Meie vaenlane tundis propaganda tähtsust sõjas ja tegi sõnaga kõik, mis võimalik. Suuri tagajärgi sel kihutustööl ei olnud, kuid see avaldas siiski mõju. Läti äärmised parempoolsed erakonnad, Needra valitsuse toed, olid ümbertöötatud ja kavatsesid organiseerida abi vägesid sõjakäiguks Eesti vastu. Mõned Läti riigimehed sidusid end von d. Goltziga, lubades Saksa sõduritele maad jne., Soomes tehti eestivaenulist kihutustööd. Soome jäägrite ja nende poolehoidjate seas oli osalt edu. Mitmed Soome ohvitserid, kes tol ajal Tallinnas viibisid, olid v. d. Goltzi sõbrad. Neil puudus aga otsekohene ühendus v. d. Goltziga ja nad ei suutnud meile kahju teha.

Meie ülemjuhatus tegi, mis ta võis. Välisesituse kohustati mõjuma liitlaste peale, et v. d. Goltz ja Saksa väed Baltimailt ära kutsutaks. Lätlastele Põhja-Lätis selgitati Eesti vägede sealviibimise põhjust ja kinnitati, et eestlased soovivad näha omal lõunapiiril iseseisvat, vaba Lätit. Ülemjuhatus ja välisministeerium töötasid käsikäes. Meile alluvad Läti väeosad laotasid lendlehti sügavamal Lätimaal, selgitades landeswehri hädaohtu.

Kindral Laidoner õhutas käskudega ja korraldustega lõunarinde meeleolu. Väeosade staabid kohapeal ei saanud igakord kihutustöö tähtsusest küllalt aru. Nõnda teatati tihti sihilikult, nagu oleks Landeswehri palju 30—40.000 meest, landeswehr olevat äärmiselt tugev jne. See ei vastanud tõele.

Teiseks tööks v. d. Goltzil oli Eestivastaste vägede ja juhatusse organiseerimine. Landeswehri oli vähe Eesti vägede purustamiseks. Lätlased ja venelased ei tahtnud eestlaste vastu minna. V. d. Goltz paigutas omad väed ümber. Tema käsutuses olev rauddiviis viidi Needra valitsuse vägedesse ja sai sellega tegevusvabaduse terves Lätis. Olles Saksa riigi väeosa, oli rauddiviis liitlaste kontrolli all ja ei tohtinud üle Väina jõe minna. Balti parunid lubasid Needra valitsuse kaudu rauddiviisi sõduritele $\frac{1}{3}$ omast maast. Lieveni pataljon, kui mitteustav, toodi Võnnu alt Riiga. Vürst Lieven kuulas inglasi ja ei soovinud eestlastega sõdida. Kolonel Balodise väeosa saadeti enamlaste vastu.

V. d. Goltz otsustas landeswehri, rauddiviisi ja teised Eestivaenulised väed hihise juhatusse alla anda. Needra valitsuse sõjaminister Dr. Vankin nimetati 18. juunil kõikide Läti vägede ülemjuhatajaks. Tegelik ülemjuhataja oli v. d. Goltz ise. Dr. Vankin ajas majanduslisi asju ja juhtis Eestivastast kihutustööd. Saksa kindralstaabi ohvitseridest moodustati Needra sõjaministeeriumi juures kindralstaap, mille ülemaks oli nime järele Vene kindral Timrod. Põhja-Lätis tegutses landeswehri ja rauddiviisi ühiseks juhatajaks nimetati major Fletscher nimega „Läti vägede juhataja“. Major Fletscher jäi ka otsekoheseks landeswehri juhatajaks. Eestivastased väed said tugeva seljataguse ja kindla organisatsiooni. V. d. Goltz, Needra valitsus ja Balti parunid teadsid, et vaherahu läheb nurja ja varsti

algab sõda Eestiga. Juhtidel oli selleks palav soov, kuid väeosadel ei olnud seda sugugi. Eriliselt passiivsed olid rauddiviisi omad. Neile lubati maad Kuramaal, nüüd pidid nad minema põhjapoolse eestlaste vastu. Ainult suurte lubadustega saadi neist jagu. Esimene äpardus murdis nende meeleolu.

Meie ülemjuhataja kogus teistelt väerindelt väeosi ja saatis Valka varusse. Valka kogusid tugevamad soomusrongid dessantidega (14.VI). Kuperjanovi partisaanid (14.VI) ja Kalevi maleva (21.VI). Tehti eeltöid selleks, et tarviduse korral teistest diviisidest väeosasid ülemjuhataja reservi Valka koguda (1. rüg. 2. pataljon ja patarei 19.VI). 3. div. kõvendati suurtükkidega. Toodi mõned patareid 1. suurtüki rügemendist ja anti 3. div. tagasi kõik tema patareid, mis 2. div. olid. (I ja VI patareid). Ülemjuhataja käskis 3. div. kindlustada kaitseliine ja olla valmis sõjategevuseks landeswehri igal ajal. Diviis pidi omad väeosad olukorra järele ümberpaigutama. 2. div. kästi Jakobstadi grupp tagasi tõmmata. Seljatagusel, Stackelni juures, ehitasid inseneeriväed tagavara kaevikuid.

Kolonel Semitan, esimene seaduslik Läti ülemjuhataja, andis käsu kolonel Ballodisele ühinemiseks Põhja-Läti vägedega. Ballodis ei täitnud käsku, tal puudus veel usk eestlaste võiduse ja ta oli liiga seotud sakslastega. Ka meie poolt saadeti kiri kolonel Ballodisele. Ballodis ei andnud kindlat sõna.

Vaherahu keskusel toimis Landeswehri ratsavägi luuret. Üksikud ratsasaladgud liikusid meie rinde eel. 13. juunil püüdis üks ratsasalk Roopa alevi tungida, kuid löödi tulega tagasi. 15. VI. käis ratsa luursalk 9. rüg. piirkonna eel, jne. Suurt elavust näitas Saksa lennuvägi. Juba teisel vaherahu päeval luuras ta Eesti vägede seisukohti. Vaherahu kestvus kogus landeswehri Võnnu ümbrusse ja rauddiviisi osad Hintzenbergi ümbrusse, kus nad pontoon-silla üle Koiva ehitasid. Rauddiviisi eskadron tuli juba 15. VI üle Koiva. 16—17 VI tulid 2 rauddiviisi pataljoni üle Koiva. Riias toodi landeswehrile kuulipildujaid, suurtükke ja sõjamoona.

3. diviis pidas vaherahu tingimistest kinni ja ei paigutanud vaherahu ajal oma väeosi ümber. 6. rügemendil võimaldati 1. pataljon reservi koguda, mis Lentsenhofi ümbrusse paigutati. Üksik Tallinna eskadron saadeti Roopa alevist diviisi pahemale tiivale. 3. div. ei olnud julge Ballodise tegevuses ja püüdis oma vasakut tiiba kõvendada. Selle asemele tuli Läti eskadron.

Vaherahu kestvus vahetas meie ülemjuhatus Needra vägede juhatajatega raadiogramme. Ülemjuhataja ei loobunud omast kindlast otsusest vallutada Ramotskit. 17. juunil saatis major Fletscher meile nõudmise, et Eesti väed taganeks Põhja-Lätist ja annaks selleks 18. VI jaatava vastuse, vastasel korral lubas tegevusvabaduse omale jätta. 18. VI nõudis major Fletscher, et Eesti väed taganeksid järgmisel päeval 10 kilomeetert ja jätkaks siis läbirääkimisi. Päev hiljem teatas Needra Läti valitsusele, et tema väed eestlastega sõda algasid.

V. d. Goltzi otsus ja tegevuskava.

Meie Ülemjuhataja oli seotud liitlastega ja pidi jääma nende mõjul passiivseks kuni landeswehr vaenulist tegevust Eesti vastu näitab. Meil oli äraootev seisukord.

V. d. Goltz, kui kallaletungija, töötas välja suurejoonelise strateegilise kava. Ta otsustas Eesti lõunarinde vägesid, mis tema teada kõik Võnnu all olid, nii purustada, et enamlased idast kaasa aitaks. Selleks kavatses ta Eesti vägesid Võnnu all landeswehri siduda. Rauddiviis pidi eestlasi mere poolt haarama ja neid idasse enamlaste vastu suruma. Kui sügavalt haarata, seda ei teadnud v. d. Goltz. Lennuvägi kogus teateid. Oli tarvis leida Eesti vägede parem tiib. Lennuvägi täitis ülesande, kuid pahasti, teatades

18. juunil, et Eesti vägesid Roopa alevist läänepool ei ole. Lemsalus nägid lendurid mõnikümme meest. Saksa lenduritel oli raske leida meie väeosi, sest need asusid hõredalt. Puudusid korrapärased kaevikud ja kindlustus-ehitused. V. d. Goltz otsustas anda pealöögi üle Roopa alevi Võnnu peale ja edu puhul pikendada seda Volmarini. Lemsalu sihis otsustati tiivakaitse välja saata. Poliitiline olukord nõudis kiiret otsuse täitmist.

Selle otsuse tegemisel puudusid Saksa staabil tõenäolised andmed Eesti sõjaväe paigutusest, suurusest ja meeleolust. Peale okupatsiooni vägede lahkumist oli Saksa poliitiline ja sõjaline salaluure Eestis nõrk. Vägede suurus ja paigutus Võnnu all oli sakslastele tume. Luureteenistus landeswehrlil lonkas. Teati ainult, et Eesti väed liiguvad raudteel Volmarist lõuna-poolle ja kavatsevad Võnnu idast ja läänest haarata. Landeswehri ja rauddiviisi ratsaosad ei suutnud Eesti vägede seisukohti kindlaks teha. Lennuväel oli raske töötada, sest puudusid endised korrapärased väeosade kolonnid, bivuakid jne. Suure vea tegid parunid, maalides sihilikult Eesti vägedest tumedamaid pilte.

Väeosade vastastikune paigutus ja arvuline suurus 18. VI.

Lõunarinde vägedel oli landeswehri ja rauddiviisi suhtes lai ümberhaarav paigutus. Väeosad asusid hõreda joonena rindel. Varud olid joone keskel, raudteel. Sügavus puudus, see oli ainult raudteel. Landeswehr asus kolmes koondunud grupis meie rinde kesk-kohal Võnnu ümbruses. Rauddiviisi asus Hintzenbergi ümbruses ja oli sihitud rusikana meie paremale tiivale.

Lõunarinne.

3. diviis:

Diviisi ülem kindral Pödder, staabiülem kolonel-leitnant Reek.

Peringel-Bullen-Bukka.

9. jalgr. rüg., kapt. Schmidt — 26 ohv. 932 püssi, 21 kp.; 3. srt. rüg. — 4 pat. à 4 suurtükki.

Roopa.

Võnnu koolipoiste komp., Läti üksik eskadron.

Roopa-Orellen-Gaiden-Ducker.

6. jalgr. rüg., kapt. Tallo — 61 ohv., 1987 püssi, 40 kp., 46 mõõka; 3. srt. rüg. — I, II, VI ja I rühm IV patareist — 12 suurt., 2 soomusautot.

Ducker-Neu-Ronneburg.

2. Läti rüg. — kol. Berkin — 600 püssi; 2. Läti pat. — 4 suurt.

Neu-Ronneburg-Smilten-Trepnhof.

3. jalgr. rüg. — kapt. Kruus — 48 ohv., 1361 püssi, 31 kp., 18 mõõka; 3. srt. rüg. — III pat. — 2 suurt.

Varu.

Soomusrongide diviis: diviisi ülem kapten Parts, staabiülem kapten Poopuu.

Võnnu-Valga raudtee.

L. R. soomusrongid nr. nr. 2, 3, 4 ja „Kapten Irv“ (nr. 1)

Valk-Marienburg-Schvaneburgi raudtee.

K.R. soomusr. nr. 1	— 8 ohv.,	94 püssi,	9 kp.,	2 srt.
„ „ „ „	2—9 „	110 „	9 „	2 „
„ „ „ „	3—9 „	73 „	14 „	2 „
„ „ „ „	4—4 „	63 „	5 „	2 „

Valgas.

Kuperjanovi partisaanid — 19 ohv., 395 püssi, 13 kp. ? suurtükki. Soomusrongide diviisi tagavara patlj.

Ruhjas.

Läti tagavara pataljon.

Kokku Eesti vägesid: 300 ohv., 6500 püssi, 270 kp., 130 mõõka, 45 suurtükki ja 2 soomusautod

Läti vägesid: 400—600 püssi ja 4 suurtükki. Võrreldes lõunarinde Eesti ja Läti vägede arvulist suurust on viimaseid 1:12.

Needra valitsuse väed.

Landeswehr:

Võnnus.

Jena kolonn — 2 pataljoni (Jena ja Rahdeni pataljonid) 2 esk., 1 ptr., 1 min. k.

Veissenstein.

Malmede kolonn — 1½ pat. (Malmede ja Eulenburgi pat.) 1 esk., 1 patr. — 6 suurtükki, 1 min. k.

Drobbush.

Böckelmanni kolonn — 2 pat. (Böckelmanni ja Badeni torni-pat.) 1 patr. 1 min. k.

Rauddiviis:

4 pat., 3 esk., 4 patr. — 16 suurtükki (Läti andmetel 6 patareid).

Teel Riiast Hintzenbergi.

„Jägerbataillon“ — (Jork).

Riia.

5 pat., 4 patr. — 16 suurt. — rauddiviisist. Lieveni salk; Landeswehri tagavara pat.

Alt-Pebalg.

Ballodi brigaad.

Kokku: Umbes 7000—7500 meest, 36 suurtükki, 18 lennumasinat. Raksekuulipildujate ja miinipildujate arv puudub; see oli igatahes palju suurem, kui eestlastel. Lieveni salk ja Ballodise brigaad ei ole juurde arvatud. Arvuliselt olid Eesti ja Saksa väed ühesuurused. Reservide mõttes oli v. d. Goltz paremas seisukorras. Temal oli Lätis ja Leedus umbes 28.000 hästi varustatud sõjameest. Nendest oleks ta võinud veel kuni 8.000 meest Võnnu alla saata. Selleks oli vaja pikemat aega.

Organisatsioon.

Saksa väed olid hästi organiseeritud, Rauddiviisi seisis koos: 3 jalgväe rügemendist à 3 pataljoni, 1 jäägri pataljonist, 4 eskadronist, 8 patareist, 3 eraldi kuulipildujate komandost, eraldi miinipildujate komandost ja lennuskadest.

Petersfeldis, Miitavi juures, asus Saksa lennujaam. Seal sai landeswehr ja rauddiviis, mõlemad ühe lennusalga.

Jalgväe kompaniides oli suur arv kuulipildujaid. Tehnilised sideabinõud olid head: raadiojaamad autod, kantavad raadiojaamad ratsaväel, suur arv autosid, mootorrattaid, jalgrattaid jne. Lennuvägi suutis pidada sidet väeosade vahel. Head kaardid.

Laskemoona oli sakslastel külluses. Nad tarvitasid gaasipomme ja lõhkeväid püssikuule.

Eesti väed olid tehniliste abinõude poolest vaesed. Puudusid täiesti lennumasinad ja kerged raadiojaamad. Autosid ja mootorrattaid oli vähe. Kuulipildujate arv oli rahuloldav, Eesti sõdur austas neid. Sõjariistad olid kulunud. Kaartidest oli puudus. Suurtüki-

väl oli laskemoona vähe. Vägede organisatsioon oli rahuldav.

Täiesti nõrgad olid lätlased. Neil puudus hea varustus ja väljaõpetus. Sakslased nimetasid neid paljasjalgeteks. Eesti varustusvalitsus andis neile kõik, mis suutis, kuid olime ise raskest seisukorras, pidime ostma varustust välismailt.

Riided, jalanõud ja toit rauddiviisis ja landeswehris oli parem, kui meil. Neil oli varustust külluses.

3. diviis, kõige noorem, sai varustuseks järeljäänud kraami. 3. ja 6. rügemendid olid veel kuidagi varustatud. 9. rügemendi võis nimetada paljasjalgeteks rügemendiks. Kõige paremalt olid varustatud soomusrongide diviisi osad. Nende sõjariistad olid ka paremad.

Lätlased olid erariietes, sõjamehe tundemärgiks oli neil Eesti mütsimärk Läti rahvusliste värvidega.

Meeleolu.

Sakslastel oli kõik, peale ühe ja kõige tähtsama — „vaimustatud täitja“. Neil oli manöövri idee, kuid puudusid sõdurid, vaimustatud sellest ideest. Meil olid kehvad abinõud, manöövri idee puudus, kuid oli selge üldidee ja vaimustatud täitjad. Meie sõjamehed, sõdurid kuni ülemjuhatajani, teadsid, mille eest nad võitlesid ja olid valmis ohvreid kandma. Siin pörkasid kokku hingelised jõud tehnikaga, palgalised sõjamehed — rahvaväega.

V. d. Goltzi kallaletungikäsk.

18. juunil andis Needra valitsuse ülemjuhataja dr. Vankin käsu üldiseks kallaletungiks Eesti vägedele. Sellele järgnes v. d. Goltzi käsk: Rauddiviisi 4 pataljoni, 2 eskadroni ja 4 patareid tungivad üle Roopa alevi Eesti vägede paremale tiivale, purustades eestlased Võnnu all. Kui on edu, tungida Volmarini ja suruda eestlasi ikka rohkem idasse. Löögiosa kaitseks liigub rauddiviisi 1 pataljon, 1 eskadron ja 1 patareid Lemsalu sihis. See pataljon liigub 19. VI hommikul esimesena. Kui Eesti vägesid Koltzeni ümbruses ei ole, teatab ta sellest ja löögiosa eelvägi algab liikumist Roopa sihis. Sattub pataljon aga tugeva väeosa peale, juhitakse hoop üle Lemsalu.

19. VI ootab landeswehr teateid rauddiviisist. Õnnestub pealetung üle Roopa, algab landeswehr kallaletung. Pahempoolne landeswehri kolonn, Jena juhatusel, tungib Loode jaama. Keskmise kolonn, Malmede juhatusel, tungib üle Neu-Ronneburgi Stürzenhofi sihis. Parempoolne kolonn, major Böckelmanni juhatusel, tungib Ronneburgi sihis Eesti vägede vasakule tiivale.

Ehk küll mõlemad pooled 10 päeva vastastikku seisid, puudus kindlustatud väerind. Järgnevaid kokkupõrkeid võib vaadelda, kui liikuva sõja lahinguid, kus mängib peaosas manööver.

19. juuni lahing.

Kell 8 hommikul lõppes vaherahu. Sakslased algasid manöövert. Kapten Blankenburgi pataljon, 1 pata-

rei (4 suurtükki) ja 1 eskadron (400—500 meest) liikusid Hintzenbergist Lemsalu peale. Hommikul oli meie 9. rüg. luurajatel ja Läti Lemsalu komandandi roodul esimene kokkupõrge rauddiviisi eelväega. Öhtul tungisid sakslased Vidriši mõisa. 9. rüg. luurajad taganesid Idseli mõisa. Saksa lennumasin keerles kell 8 Lemsalu kohal.

Esimeste eduteadete põhjal algas liikumist Roopa sihis major Kleisti löögiosa eelvägi, 1 pataljon (3 komp. + 1 kuulip. komp.), 1 eskadron ja 1 kerge haubitsa patareid.

Sellega oli esimese päeva ülesanne täidetud.

Landeswehr oli tegevusetu ja ootas kallaletungi käsku, mis pidi järgnema edust Lemsalu ja Roopa all, ja luuras meie seisukohti.

Hintzenbergi jõudis rauddiviisi „Jäägri pataljon“, mis kell 18 üle Koiva läks.

Meie tegevus piirdus 9. rüg. eelväe lahinguga.

Sel päeval said Läti esitajad Tallinnas, Raman ja Nonahz Ulmanisel salajase telegrammi, kus kästi teatada Eesti ülemjuhatajale all olevatele Läti vägedele, et nad sõjategevusest landeswehri ja sakslaste vastu kõrvale hoiduksid. Läti saatkond pidas telegrammi kinni. Kui eestlased landeswehri purustasid, tühistati telegramm. Saatkonna targa sammu tõttu jäid rasked arusaamatused tulemata.

20. juuni lahing.

20. juuni hommikul tungis Blankenburg Vankülani, kus 9. rüg. 5. komp. valvetõkkena asus. Peale lühikest lahingut surusid sakslased 9. rüg. osad Bulleni kaevikuteni ja avasid tee Lemsalusse. Meie patareid taganes. Side 9. rüg. oli lõhutud. Blankenburg teatas edust peajõududele, kust pealetungi Roopa suunas kiirendati.

9. rüg. ülemaal ja noorematel juhtidel läks korda organiseerida kriitilisel silmapilgul energilist vastu- lööki. 2. pataljoni ülem likvideeris kahe kompaniiga sakslaste edu. Vastulööki tuli ootamatult. Sakslased põgenesid, jättes maha sõjariistad. Kapten Blankenburg sai surmavalt haavata. See mõjus pataljoni peale raskelt. Meie 2. pataljon algas tagaajamist.

Major Kleist liikus Roopa alevini takistamatult. Roopa alevis asusid 6. rüg. maakuulajad, Võnnu koolipoisid ja Läti eskadron. Peale lühikest lahingut surus Kleisti eelsalk (1 eskadron, 50 jalameest, 2 suurtükki ja 1 soomusauto) lätlased Roopa alevist välja ja ajas nad laiali. Võit julgustas sakslasi. Nendel avanes võimalus tungida meie 9. rüg. ja 6. rüg. vahele.

Rauddiviisi lennumasin, mis Roopa ümbrust luuras teatas juhatajale, et major Kleist tungivat juba Lentzenhofi peale. See teade ei vastanud tõele. Landeswehr sai käsu kallaletungiks. Major Fletscher juhatas ise landeswehri tegevust. Lemsalu õnnetusest ei teadnud veel sakslased ega landeswehr. R. Masing.

(Järgneb).

Nii on need võõrad ilmed.

Meie meri — kui's hullab ta, kui's on ta tujukas! Kuis viskab ta laene sind ülesse-alla — merest välja! Kuis matab sind tagasi kukkunult vahuste harjade vahele!

Mõtlegem merd, mis õõtsutab laintel, just nagu kätel sind kiigutaks ema; kus päikest ja pilve on parajasti ning tuul puhub ikka sul peri — kuhu su siht sinu paadi ka keeraks.

Ei — säärasel merel me sõudnud ei ole, sest see on too tundmatu meri.

Mõtlegem keelt, mis võimas on ütleva kõike. Mis kajastab samuti torni, kui sääse nurumist väikest, kui südame hääletut iha.

Tal sõna on terav ja täpne kui nool. Kui kose kohin ta kõnevool — nii võimas ning pehme ja hell nagu ema huul. Ta sõnad langevad kind

las rütmis, kui pärli terad, kui diamant. Ei väärata iial poeet — ta sõna on kohal, ta lause on selge, ning salmid need riimivad ise end.

Kui ilus on luule tol imekeelel — ta tabab su südame salajaid keeli ja väristab hinge õrnemaid häáli.

Too jumalik keel on pool tuntav keel.

On imelik maa, kus täituma saavad su soovid. Ei nii, nagu siin, kus paha on palju, kus õnnestub vähe, kus tihti sul osaks on pettumus-piin. Sää! ime-maal mehed on koguni teised — nad püüavad, soovivad seda, mis sinagi ihaldad just. Nii süga-

vad mõistused neil, kui kõige sügavam põhjatu meri — ning veelgi sügavam mõnel neist! Nii puhas on hing neil, kui mägede harjadel lumi, kui Issanda õhk seal taeva sinas.

Ning nende ideed on kõrgemad kõrgemaist pilvist ja sihid ning vaated nii selged, ku kosmose eeter.

See salapärane imede maa on hämara teadvuse alal, kui kinolinal, võõras maa.

See veetleb meid kaugelt ja meelitab kaua. Kes aga siirdunud sinna, sel kalliks saab kodumaa. Kustas.

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Läti.

Läti sõja-lennukool pühitses 20. jaanuaril s. a. oma 5. aastapäeva. Kool asutati 1920 a., peale Bermondi pealetungimise likvideerimist Lühikese aja looksul on kool 3 korda ümber organiseeritud, kord likvideeritud ja jälle tegevust alganud, ning 8 korda ruumisid vahetanud.

Vaatamata mitmesuguste vintsutuste peale, on kool väljalasknud 3 lendu lendureid, 2 — vaatlajaid, 4 — motoriste, 2 — aerolooge, 2 — piltnikke, 1 autojuhtide ja 1 — elektromehaanikuid. Läbi on võetud ka praktilised õppused lennu-divisjoni ohvitseridele ja instruktoritele. Praegu on kooli ülemaks kapten Indam, lektoriteks — paremad Läti sõja-eriteadlased ja ülikooli õpejõud.

Läti peaintendantuur kavatses sõjaväes uued sõdurite söögikatlalad tarvitusele võtta. Viimased tahetakse valmistada Soome eeskujul, — allumiiniumist, kindla kaanega. Kaane külge kinnitatakse kahvel, lusik ja allumiiniumist jooginõu. A. Tr.

Inglismaa.

Kõrgemate ohvitseride koosseisu piiramine.

Kõrgemate ohvitseride koosseisu on kärpima hakatud. Seda toimetatakse aegamööda ja sel teel, et kui mõni kõrgem ohvitser reservi ehk erusse läheb, või ära sureb, siis nende asemele enam teisi ei ülendata ja nende kohad kaotatakse ära. Nagu „Times“ kuuleb, ei ole hiljuti erusse läinud admiral Jellicoe ega teiste asemele, kes viimasel ajal reservi ehk erusse läinud, just sellepärast mitte kedagi enam ülendatud.

Ohvitseride ülendamisest.

Et aastmetes ülendust saada, pole Inglise ohvitseridel sellest küllalt, kui nende vanus selleks väljateenitud, vaid peale vanuse väljateenimise on mõõduandvad veel uuele akraadile vastav koht, ohvitseri võimed ja teadmised. Ei ole vaba kapteni kohta, siis ei aita veel sellest, et kapteni vanus väljateenitud, vaid tuleb oodata, kuni niisugune koht, kus ohvitser ka oma teiste võimete poolest teenida võib, vabaneb — kas reservi ehk erusse minevate, või surma ehk mõne muu põhjuse läbi lahkuvate ohvitseride äraminekul. Peale selle on ettenähtud ohvitseride teadmiste katsestamine järgmistesse akraadidesse ülendamiseks. Selleks antakse neile küsimuslehed teatavate teemade peale ja need, kes need lehed rahuloldavalt on täitnud, loetakse ülendamisõigulisteks.

Läinud aasta ülendamis-katsete küsimuslehed sisaldasid teemat, mis üles antud 1920 a. „Väljateenistuse määrustiku“ põhjal. Läinud aasta oktoobri kuus tegid need katsed läbi leitnantidest — kapteniteks, kaptenitest — majoriteks ja sanitaarkorpuse majoridest — kol. leitnantideks ülendamiseks 225 leitnanti, 136 kapteni ja 11 majorit; 2 kaptenit ja 1 leitnant on katsete läbi erilise tunnistuse omanud.

Käesoleva aasta oktoobri kuu ja 1926 a. aprilli kuu ülenduskatseteid korraldatakse uue 1924 a. väljaantud „Väljamäärustiku“ II köite (operatsioonid) järele. Sõja-ajaloost on katsete teemaks Venemaal jaapani sõda; üldajajärk. — „Jalu lahing“ 1-sest maist kuni 5. septembrini 1904 a; eriajajärk. — „Liao-Yangi Lahing“ 23-dast augustist kuni 5. septembrini 1904 a.

Peale 1925 a. ei sisalda ülenduskatsete kirjalikud küsimuslehed eriküsimisi taktika kohta ratsaväe ja inseneriväe ohvitseridele leitnandist kapteniks ja kaptenist majoriks ülendamiseks, nagu „Times“ teatab.

Lahinglaev Monarch.

20. jaanuaril lasti Scilly saarte juures põhja Washingtoni kokkuleppe lõhjal hävitusele määratud lahinglaev „Monarch“. Põhjalaskmise tegevus pommitamise näol kestis 9 tundi. Kõige pealt pommitasid „Monarchi“ lennukid, siis meile tuttavad kergeristlejad „Carysfort“, „Caledon“, „Curacoa“ ja „Calliope“ oma 6“ kahuritega, ning destroyer „Vectis“. Lõpuks pommitasid „Monarchi“ 12 miili (18 versta) kauguselt 15“ kahuritest kogupaukudega 7 lahinglaeva, mille järeldusel „Monarch“ kell 22 põhja vajus.

Vickers'i tank.

Inglise tankväed on osaliselt uute Vickers'i tankidega varustatud. See tank on uuem pealesõjaaegne leidis ja Vickersi tehaste poolt Inglismaal valmistatud. Ta erineb ilmasõja aegsest tankist oma kerguse, kiire käigu ja osalt ka ehituslaadi poolest, ning ei avalda sarnast hirmuäratavat muljet, kui vanatüübiline tank.

Vickersi tanki liikumiskiirus teid mööda on 20 miili (umes 30 versta) tunnis. Ta on relvastatud 3 naelalise kahuriga, 2 Vickersi kuulipildujaga ja 1 Hotchkissiga. Temal puudub tala, mis vanatüübilisel tankil on, — missugune asjaolu kraavidest ülepääsemist väga hõlbustab.

Tanki otstarbekohasus sõjapidamises.

Läinud aasta sügisestel manöövritel Inglismaal, võtsid ka Vickersi tankidega varustatud tankväed operatsioonidest osa. Nende tegevust jälgisid sõja-eriteadlased piinliku hoolega. Üks laiemalt tuntud sõja-eriteadlane — kolonel Repington, on selle tanki kohta ajakirjanduses arvamisi avaldanud. Ta peab uut tanki tema kiire liikuvuse tõttu paremaks relvaks liikuvates operatsioonides. Uus tank olla üldiselt nõrgem, kui vanatüübiline ja selle asemel, et tugevatele positsioonidele otse eest kallaletungida, tuleb uuetüübilisel tankil võimalusi leida nende ümberhaaramiseks. Tank olla kaunis heaks sõjaabinõuks kohasel maastikul, aga samuti nagu lennuväeski päivi ja tunde on, mil lennukid tegutseda ei saa, nõnda tuleb ette ka maastikke, kus Vickersi tankisid kasutada ei saa. See asjaolu eeldab luuramise tarvidust tankide tegutsemiseks.

Vickersi tanki puudused.

Vickersi tanki paremuseks on tema liikuvuse kiirus ja paremad relvad. Ta võib samuti, kui

vanatüübiline tank, hävitada okastraat tõkkeid, kuid on nõrk tegutsema vanamoeliste sügavate ja laiae kaevikute rindkaitsete vastu. Ta pahem omadus on tema nägemisvõime puudus, hoolimata sellest, et tal 2 vaateavaust on, mida avada ja sulguda võib. Tugeva püssi ja kuulipilduja tule all olles ei saa aga neid avausi lahti pidades. Arvatakse, et tanki tornil peaks liikuv kuppel olema, mis tanki komanderile väljavaadet ümber ringi võimaldaks, et hõlpsam oleks taktilisest seisukorrast pilti saada, ilma tanki kiirust vähendamata.

Tanki torn peaks varustatud olema mingisuguse ühenduspäidamise süsteemiga, mis funktsioneeriks komanderi juurest. Ühenduspäidamise süsteem on tarvilik side mõttes teiste tankidega ja tanki komanderil oma tanki juhiga, nii et tal tarvidust poleks tanki juhile juhatuse andmiseks tornist alla tulla. Tanki lülükute poldid on nõrgad.

Tanki tegevusvõimetuks muutmiseks on küllalt ühest 3 naelalisest mürskist, mis lastud otse-suunituna ja et rohkem tabavuse võimalust kindlustada, tuleb kahurit suunida sihiku pealt.

J. A—n.

Saksa ja Inglise ohvitseride palgad.

Saksamaa.

Tegevas teenistuses saab Saksa ohvitser järgmist tasu:

— palk otsekoheses mõttes, — asukoha lisaraha, — abielu lisaraha, — perekonna abiraha.

1. Palk otsekoheses mõttes.

Vastavalt oma auastmele ja vanusele selles auastmes loetakse ohvitser riigiteenijate liigi alla ja saab vastavalt sellele liigile palka. Võrdluseks võib öelda, et kapten kuulub IX ja X liiki, vastavalt vanusele. IX liigile vastab riigiteenistuses postiasjanduse ja mäeasjanduse insener jne., X liigile — vitse-konsul. Kolonel on XIII liigis, millele vastab tsiivil teenistuses 2 järgu saadik. Nagu näha on ohvitser Saksamaal teiste riigiteenijatega võrreldes loetud palju kõrgemasse liiki kui meil. Kunagi ei loeta neid võrdseks kantslelei ametnikkudega, nagu asjaajad ja sekretärid, nagu see meil sünnib. Igas liikis tõuseb palk teenistuse ajaga, kusjuures esineb üheksa astet kaheaastaliste vahedega. Nii võib alama liigi maksimum olla suurem järgmiste kõrgemate liikide minimumist.

Allpool toome aastapalga normide tabeli Saksa kuldmarkades, mis maksuma pandi 1 detsembrist 1924 a.

Palga liik	Aastapalk Saksa kuldmarka	Maksimum Saksa kuldmarka
V. Noor.-leitnant*) enne 4 a.	1.490.—	1.986.—
VI. Noor.-leitn., pärast 4 a.	1.794.—	2.676.—
VII. Leitnant enne 4 a.	2.310.—	3.432.—
VIII. Leitnant pärast 4 a.	2.640.—	3.960.—
IX. Kapten enne 2 a.	3.102.—	4.554.—
X. Kapten pärast 2 a.	3.960.—	5.940.—
XI. Major	4.620.—	6.930.—
XII. Kolonel-leitnant	5.340.—	7.920.—
XIII. Kolonel	6.930.—	10.560.—

*) Auastmed on tõlgitud meie auastmete nimetustega.

Kindralid on liigitatud kõrgemate riigiametnikkude hulka ja nende palk ei tõuse proportsionaalselt teenistuse ajale. Palgad on järgmised: Kindral-major — 13.200 kuldmarka, kindral-leitnant — 15.400 kuldmarka, kindral — 19.800 kuldmarka.

2. Asukoha lisaraha.

Vastavalt elukallidusele on kõik garnisonid jaotatud 5 liiki. Igas liigis on 7 lisaraha normi, vastavalt palga suurusele. Kuid see tabel on ainult aluseks lisaraha väljaarvamisel ja seadusega määratakse vastavalt elukalliduse kõikumisele kindlaks protsent, kui palju selle tabeli normidest tegelikult maksetakse. Praegu on see 85% tabeli normidest ja Berliini garnisonis erakorraliselt lisa veel 5%.

Elukalliduse lisa tabel (kuldmarka aastas):

Asukoha liik	Norm 7. Palk 948 mk. ja vähem	Norm 6. Palk 948—1380	Norm 5. Palk 1380—2376	Norm 4. Palk 2376—4140	Norm 3. Palk 4140—7200	Norm 2. Palk 7200—12000	Norm 1. Palk üle 12000
Eriline	336	528	720	960	1320	1680	2100
A	288	444	612	840	1140	1440	1800
B	240	372	504	660	900	1200	1500
C	180	288	396	540	720	900	1140
D	132	216	288	396	540	660	840

3. Abielu lisaraha — Abielu lisaraha on kõikidele ohvitseridele, vaatamata nende auastme ja asukoha peale, ühtlane ja nimelt 12 kuldmarka kuus.

4. Perekonna abiraha — Perekonna abiraha jaguneb kolme liiki:

Iga lapse peale kuni 6 a. vanaduseni — 18 kuldmarka kuus.

Iga lapse peale 6—14 a. vanaduseni — 20 kuldmarka kuus.

Iga lapse peale 14—21 a. vanaduseni — 22 kuldmarka kuus.

Nende normide järele saab näiteks kapten, kes üldse 12 a. teeninud (palga tabelis on vahepealsed astmed lühiduse tõttu välja jäetud, kuid normaalselt kõige sagedama juhtumisena võtame nimelt selle näite), abielus, kahe lapsega ja asub Berliini garnisonis, järgmist tasu:

Palk	— 5.246 S. kuldmarka.
Asukoha lisaraha	— 1.188 " "
Abielu lisaraha	— 144 " "
Perekonna abiraha	— 528 " "

Kokku 7.206 S. kuldm. aastas.

mis praeguse kursi järele (1 S. kuldmark = 90 Emk.) teeb välja **54.045.**— Emk. kuus.

Inglismaa.

Ohvitseride palgad Inglismaal pärast sõda määrati kindlaks 1919 aastal Fisheri komisjoni ettepanekute järele. Nooremate ohvitseride jaoks tugines see palgasüsteem kahele põhimõttele:

1. Noorem-leitnandi palk peab olema küllalt suur, et tagada ka täiesti ilma isiklise varandusega noorele ohvitserile küllalist eluülespidamist.

2. Noorel kaptenil peab olema võimalus oma perekonna ja kodukolde loomiseks.

1923 aastal, Andersoni komisjon, läbi uurides ohvitseride palgad võrreldes riigiametnikkudega, leidis, et Fisheri komisjonil „ei puudunud suuremeelsust nooremate ohvitseride vastu“ ja vähendas viimaste palgad 2 kuni 3 shillingi võrra päevas, väljaarvatud kaptenid pärast 15 aastast teenistust. Kuid kõik lisarahad jäeti muutmata.

Inglise ohvitseri tasu sisaldab:

1) palk otsekoheses mõttes, „portsjoni raha“ ja kindralitele ja staapides teenivate ohvitseride teenija raha (viimased ei saa oma sõdurit teenijaks pidada);

2) korteri, kütte ja valgustuse rahad, mis muutuavad selle järele, kas ohvitser on üksik või abielus.

Peab tähendama, et palk muutub suurel määral tegeliku ameti järele. Üldse oli Andersoni komisjonil põhimõtteks, et palka peab maksetama inimese töö ja tubliduse järele, mille näitajaks on ametkoht, kuhu isik jõudnud. Tabelites ettenähtud normid on alalised, kuid neid võib kohandada elukallidusele: iga nelja aasta järele võib palka muuta vastavalt rahaministeeriumi poolt kindlaksmääratud ellukalliduse indeksile. Selle põhjal olid 1924 a. jooksul palgad vähenatud $5\frac{1}{2}\%$.

Üksikasjalistes tabelites on igat liiki tasu eraldi ette nähtud ja arvestatud iga päeva peale. Lühiduse otstarbel toome siin ainult aasta kokkuvõtte naelsterlingides üksikutele ja abielulistele (viimaste vahe tekib korteri, kütte ja valgusraha vahest, kuna kõik teised rahad on üksikutele ja abielulistel ühesuurused).

1. Kindralite ja kolonelide palk ühes kõigi lisarahadega.

A. Kindralid ja vanemohvitserid käskluskohaga:

	Naelsterlingit aastas	Abielus Üksik
I. klassi kindral*) (marshal, kindral, kindral-leitnant)	4.342	4.288
II. klassi kindral (kindral-leitnant)	3.372	3.308
Diviisi ülem (kindral-major)	2.329	2.275
Kolonel	1.531	1.477

B. Käskluskohta:

Kindral	3.120	3.068
Kindral-leitnant	2.698	2.644
Kindral-major	2.055	2.011
Kolonel	1.531	1.477

2. Kõikide väeliikide (väljaarvatud lennuvägi) väeosade ohvitseride palgad ühes kõikide lisarahadega.

	Naelsterlingit aastas	Abielus Üksik
Kolonel-leitnant	1.242	1.184
Major, üle 5 a. auastmes	868	784
Major, alla 5 a. auastmes	768	684
Kapten, üle 15 a. auastmes	667	562
Kapten, alla 15 a. auastmes	476	471
Leitnant, üle 7 a. auastmes	448	371
Leitnant, alla 7 a. auastmes	433	320
Noorem-leitnant üle 3 a. auastmes	433	320
Noorem-leitnant alla 3 a. auastmes	358	284

Märkus: 1) Inseneriväe ja vooride ohvitseridel on palk suurem umbes 4 shillingit päevas.

2) Ohvitserid, kes ei saa väeosast sõdurit käskjalaks, (teenijaks), saavad päevas 2 shillingit teenija raha juurde.

Kindralstaabi ohvitseride palk on vähe suurem (10—20%) ja normeeritud eriliste tabelitega, kusjuures sõjaministeeriumis (War Office) teenivad kindralstaabi ohvitserid saavad umbes 50 naelsterlingi aastas rohkem kui mujal teenivad kindralstaabi ohvitserid.

Nende normide järele saab, näiteks, kapten, kes vähem 15 a. auastmes, abielus, teenib väeosas ja saab sealt käskjala, palka ühes kõigi lisarahadega, maha arvatud $5\frac{1}{2}\%$ 1924 a. indeksi järele, 545 naelsterlingi aastas, s. o. praeguse kursi järele (1 naelsterling — 1800 Emk.) **82.083** Emk. kuus.

(Revue d'artillerie, 15. jaan. 1925 a. andmetel).

A. Koern.

Kaitseväe elu.

7. jalgväe rügemendi ülema poolt on avatud rügemendis teenivatele üleajaajateenijate ja allohvitseride sõjateaduse ja üldhariduse tasapinna tõstmiseks vastavad kursused Võrus, Petseris ja Valgas, järgmistes õpeainetes: Eesti maadeteadus, Eesti ajalugu, matemaatika, kodanikuteadus ja tervishoid; peale selle on veel ka looduslugu ja

teised tunnid. Õppijad on jagatud gruppidesse nende senist haridust arvesse võttes Lektoriteks on rügemendis teenivad ohvitserid, kelledest mõned isegi ülikooli haridusega — nõnda et kursused võivad häid tagajärgi anda. X.

*) Klass ei tähenda auastet, vaid ametkoha liiki.

Keelnurk.

Keeleparanduslised märkused.

3.

Kaugusemõõtja on nii igapäevane sõna kahurväes ja laevastikus, aga temal on kaks viga. Esiteks on tema liiga pikk, näituseks ei ütle vene lane измеритель дальности, vaid — дальномѣр. Niisama ütleb prantslane: le télémétriste ja mitte, — le mesureur de distance. Teiseks väljendame meie temaga kaht erinevat mõistet: kaugusemõõtja tähendab ühelt poolt isikut, kes kaugust mõõdab, ja teiselt pool — riista, mille abil kaugust mõõdetakse. See võib arusaamatust teha. Arvan, et kõiki rahuldaks sõnad: kaugmõõtur — дальномѣрщик, le télémétriste ja kaugmõõtja — дальномѣр, le télémètre. Siis oleks kaugmõõdu asjandus — дальмѣрное дѣло, kaugmõõdu parandus — дальномѣрная поправка. jne.

* * *

4.

Mõned uued sõnad sõjaväe oskussõnastiku täienduseks;
 artillerist — артилерия еriteadlane;
 kogulang — падение залпа;
 kahurstik — артиллерія (корабля, крѣпости);
 soomustik — бронирование (корабля);
 kiin (om kiinu) — рубильник
 kõrgut — вышка, Warte, poste d'alarme; see sõna on parem, kui seni tarvitatud vahitorn — подзорная башня, Burgwarte.
 sihtmärk — створный знак;
 laskemärk — цѣль (при стрельбѣ).

* * *

Õiendus: „Sõdur“ № 43-is 1924 on Keel. märkustes eksikombel поражение — purustus. Peab olema: поражение — turm (saadus), turmine (tegevus); разрушение — purustus. P. M.

Uued sõnad.

1.

Sõjaväeline hoiak.

„Vaba Maas“ 28. jaan. s. a. № 22 kirjutuses: „Kes kukutas Trotski?“ — leidub sõjaväeline termin „sõjaväeline hoiak“ — missugust termini kohtan meie kirjanduses esimest korda. Tema tähendus on — sõjaväelasele omane keha hoid, hoidmise viis, seisang, vastab venekeelsele terminile — военная осанка. Termin on praeguses sõjaväelises keeles täiesti tarvilik, otstarbekohane, ilus ja vormilt kindla kujuline. Võib soovitada üldiseks tarvitamiseks.

Sellele terminile autori poolt antud mõiste selgituseks olgu toodud lõpuks veel väljavõtte ülemalnimetatud kirjutusest:

— Kõige pealt tuleks siin veidi täiendada üldist ettekujutust Trotski isikust.

Siin oleks otstarbekohane selle suure revolutsiooni kuju puhtvälised kirjeldused. Näen teda selgelt silma ette kerkivana: seda meest rauast ja terasest, imekspanemiseväärse sõjaväelise hoiakuga ja määratu kontsentreeritusega sõnas ja teos. Isegi Nikolai I, see militaristilisem tsaaridest, poleks mõistnud paraadi Trotskist väärilikumalt vastu võtta. P. U.

Raamat-teated.

Lahing tankide toetusel. J. Lutsar, major, Auto-tankide divisjoni ülem. Kindralstaabi VI osakonna väljaanne. Tallinnas, 1924 a. Sisaldab 74 lehekülge, 15 skeemi.

Meil ei ole seni ilmunud jalgväe määrustiku II osa, millest lootsime leida ka juhatust tehniliste vägede tarvitamise üle lahingus. Seni olime sunnitud otsima andmeid sellel alal peaaesjalikult Prantsuse jalgväe määrustiku II osast („Réglement Provisoire de Manoeuvre d'Infanterie. Du 1-er Février 1920, 11 partie“) ja Saksa „Ühendatud sõjariistliikide juhtimine ja lahingust“ („Führung und Gefecht der verbundenen Waffen — 20. VI. 1923“).

Peale mainitud määrustikkude leidus materjale tehniliste vägede kasutamises lahingus „Sõduris“ ja väljamaa ajakirjades.

Kuid võõrad määrustikud, võõras ajakirjandus, nii ka tõlked ja juhulised kirjutused „Sõduris“, ei ole tehniliste vägede kasutamises lahingus paljudes küsimustes meile tarviliselt selget vastust annud.

Mõistega „Lahing tankide toetusel“ oleme juba harjunud, kui teoreetilistel õppustel, nii praktilistel töödel ja manöövritel, kuid seni on meil puudunud rohkem-vähem ühtlane vaade selle tehnilise väeliigi kasutamises. Ka on olnud seni

käsitada väga lahkuminevad andmed tankide tehnilistest omadustest.

Kindralstaabi VI osakond, välja andes major J. Lutsari „Lahing tankide toetusel“, on kõrvaldanud tähtsa puuduse, mis seni eriti õppijale ja õpetajale ohvitserkonnale muret on sünnitanud.

Major J. Lutsar teoses „Lahing tankide toetusel“, hoidudes üleliigsest teoretiseerimisest („põhjalikust lahingu mehhanismi uurimisest“), on lihtsalt, selgelt ja küllaldaselt täielikult vastanud praktiliste küsimuste peale, milliseid esitab elu sellel alal. Nii sisukorras:

I. Lühikesed tehnilised andmed. II. Tankide tegevusse saatmine. III. Tankide rühma lahing. IV. Tankide kompani lahing. V. Tankide vastu võitlemine. Lisa — lühikesed teated Vene tankide kohta.

Ehk küll autor ei ole näidanud allikaid, milliseid on kasutanud raamatu kokkuseadmisel, kuid näited, mis toodud raamatus, juhatavad Prantsuse allikatesse. Kuid major Lutsar on asjatundlikult ja arvustavalt kasutanud allikaid ja teosesse mahutanud palju omi tähelepanekuid, tarvilisi andmeid meie oludest ja asjatundlikult alla kriipsutanud, mis tähtis meie oludes. Näited, mis illustreeritud selgete skeemidega, selgitavad eriti mõnd olulist küsimust.

Kokkuvõetult — major Lutsari „Lahing tankide toetusel“ on sisuliselt õnnestanud ja meie oludele vastavalt kokkuseatud käsiraamat.

Ka väliselt on raamat väga korralik: hea paber, selged mitmevärvilised skeemid; lehekülgede äärtel üksikasjalik sisukord, mis kergendab rutulist vastuse leidmist tarvilise küsimuse peale.

Raamatu vormaadiks on endine „Sõduri“ lisa vormaat, umbes 12×22 cm. Käsiraamatuna õppusel, manöövriil, lahingus oleks soodsam kasutada,

kui raamatu vormaat vastaks ilmunud Jalgväe määrustiku I osa vormaadile.

Julgen soovitada major J. Lutsari „Lahing tankide toetusel“ sõjaväelastele, kaitseliitlastele ja kodanikkudele, keda moodne lahing tankide toetusel huvitab: eriti soovitan õppijatele ja õpetajatele, sest nad leiavad sellest raamatust lühikese, selge, kuid küllaldaselt täieliku vastuse tankide kasutamises lahingus vastavalt meie oludele.

E. A.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Leedu.

Trükist ilmus „Musu Zinyas“ Nr. 21.

Sisu: 1) Major Lanskoronskis — „Ohvitser ja tema sotsiaalne osa“; 2) kapten Tomkus — „Sõjaväe uued sihid ja sõjaväe kasvatuse ülesanne“; 3) ltn. Grinius — „Automaatliste sõjariistade tarvitamise taktika, pealetungimisel, kolonel-leitn. Cour'i järel“ (Revue Militaire Générale. Sõjaväe üldine ringvaade); 4) M. Reingardos — „Suurtükiväe tuledega signaliseerimine manöövritel“; 5) major Stepanaitis — „Leedus elutsevad rahvad“; 6) kolonel Bobinskis — „Prantsuse T. P. S.“; 7) „Meie sõjaväe elu“.

Sõjakunsti kroonika. Sv. ajakirjanduse häälekananja ohvitseridele. Demonstratiivne manöövri taktika. Major Brazilevicius — „Asjaarmastajate sõjaväelaste dramaatilise seltsi kroonika“.

Väljamaa sõjavägi:

Läti. „Needra protsessid“.

Soome. A. Dilys — „Ohvitseride tõeline arv“.

Poola. Ltn. Jonuska — „Sõjaväe eelarve ja sõjaväe ülesanded“.

Raudtee pataljonid.

Venemaa. V. Stis — „Kõrgem akadeemiline nõukogu“. Ltn. K. Naucikas — „Füüsiline kasvatus Venemaal“.

Tshehoslovakkia. „Kõrgemate koolide asutajad maailmasõja ajal“. Major A. R-do — „Lennuväe statistilised andmed Tšehoslovakkias“.

Major A. R-as — „Võitlus tiisikuse vastu sõjaväes“.

Rootsi V. S. — „Rootsi sõjaväe reorganiseerimine“.

Prantsusmaa. Sõjaväe kõrgem kool.

Prantsuse suurtükiväe organisatsioon.

Sanitaar-teenistus maailma sõja ajal.

Sanitaar-teenistuse reorganiseerimine Prantsusmaal.

Lõpuks tuuakse lühemaid teateid välisriikide sõjavägedest. A. Tr.

Poola.

Trükist ilmusid: 1) „Zolnier Polski“ Nr. 2 (Poola sõdur) Tähtsamateks artikliteks on: Bogdan Pavlovicz — „Kuidas edenevad poolakad Brasiilia sõjaväes“; V. Lipinski — „Teated Lätist“; Dr. F.

Polniaszek — „Riigioiguste võrdlused Poolas ja enamlaste juures“.

2) „Zolnier Wielkopolski“ (Suur-Poola sõdur) 27 pildiga, mis kuuluvad Suur-Poola vastuhakkamise ajajärku.

3) „Clos oficera rezerwy“ (Reserv ohvitseri hääli) — artiklid: „reserv ohvitserid ja aktiivne armee“.

4) „Strzelec“ (Kütt). Sisu: „Organisatsiooni küsimused“; „Peale riigipöörde katse Eestis“; „Maa-ala tundmaõppimine“; tähtsam osa — „Zolnier i vojna“ (sõdur ja sõda). K. U.

Prantsusmaa.

„Revue militaire générale“, 15. detsember 1924 a. — 1) Commandant Weil. — Kõrgem sõjanõukogu ja Bacler d'Albe'i üldine Itaalia kaart (1799—1801); 2) Commandant Perney — Marokko asjad. 1913 a. operatsioonid Marrakech'i piirkonnas; 3) Gommendant Raoult, — Essee sõjaväe staapide neljandate osakondade kohta. 4) Colonel Monsenergue. — Conneau ratsaväe korpus Marne'l. Taandumine 3. kuni 6. septembrini 1914 a. 5) Väljamaa sõja-ajakirjad; 6) Bibliograafia.

Selle numbriga lõpetab tähendatud kuukiri oma ilmumise, lugedes kahe üldise sõjaasjanduselise ajakirja ilmumise üleliigseks. Selle asemel on nüüd sõjaväe staabi kaasõötamisel uuendatud kujul ilmumist jatkanud teine üldise sisuga Prantsuse sõjaasjandusline kuukiri „Revue militaire française“ alates oma 95. aastakäiku.

„Revue militaire française“, 1. jaanuar 1925 a. — 1) Colonel E. Requin — Kuidas korraldab Rahvasteliidu nõukogu oma investigatsiooni õigust endiste vaenlaste riikides; 2) Commandant A. Grasset — Üks kohtamislahing. Vitron (22. aug. 1914, 1 kaart ja 3 krokiid); 3) Commandant Grenier — Prantslastele tehnika, sakslastele moraali; 4) Capitaine Joubert — Side katteksolevas korpus (3 krokiid); 5) Colonel Eugène Pagezy — Tuli lennukite vastu ja D. C. A. (õhukaitse osad) — (6 krokiid); 6) Colonel Duchène — Kuidas sündis Prantsuse kaevik-kahurvägi (2 krokiid ja 7 fotot); 7) Sõjaväelised uudised väljamaalt; 8) Bibliograafia.

A. K.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

I. Sõjaringkonna kohus oma istangul 20. jaanuaril 1925 a. arutas leitnant Helki eesistumisel 1. jalgväe rügemendi r/m. r/m. Hermann Lindemanni ja Johannes Peet'i süüteo asja.

Tähendatud sõdureid süüdistati selles, et nemad 1. jalgväe rügemendi 4. pataljoni ühiskõõgist 7. märtsil 1924 a. seltsis kokkupeetud nõul 20 klgr. kroonu pekki 2000 marga väärtuses ära varastasid, kuna Lindemann, kui kõõgi korrapidaja, selle peki alalhoiu eest ise vastutav oli. Osa pekist saadi neilt kätte, kuna osa 550 marga eest, kadunuks jäi.

Kohus leidis mõlemad süüdi olevat nende vastu tõstetud süüdistuses ja mõistis: Lindemanni — varguse eest korrapidamise ajal 6 kuuks ja Peet'i — lihtvarguse eest 3 kuuks kodanlisse türmi ilma õigusi kitsendamata, kuna riigile tehtud kahju neilt mõlemilt solidaarselt sisse nõuda.

Et r/m. Peet juba murdvarguse eest Sõjaringkonna kohtu otsusega 2. VI. 1924 a. 1 aastaks vangiroodu oli mõistetud, siis otsustas kohus mõlemaid karistusi temal koostada ja viimane karistus eelmisega kaetuks lugeda.

* * *

22. jaan. 1925 a. arutas Sõjaringkonna kohus major Kromeli eesistumisel 3. suurtükiväe rügemendi endise reamehe, tagavaraväelase Heinrich Kaer'a süüteo asja. Kaera süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et tema 20. nov. 1923 a. oma patarei ruumis, ilma eesmärgita surmata või haavata r/m. Schultzenbergi pihta browningist naljapäraselt sihtis ja öeldes: „Sa sured!“, triklit puudutas, ilma et oleks järele vaadanud, kas revolver laetud ja laskevalmis on, või mitte, missuguse ettevaatamatuse tagajärjel revolver lahti läks ja kuul Schultzenbergile südamesse tungis, teda kohe surmates.

Kohus mõistis H. Kaer'a hooletult sõjariistaga ümberkäimise ja ettevaatamatuse läbi inimese surmamise eest üheks kuuks aresti.

* * *

Samal kuupäeval arutas Sõjaringkonna kohus major Kromeli eesistumisel 6. jalgväe rügemendi reamehe Mihkel Meitus'e süüdistusasja, keda süüdistati selles, et 1) tema 2. mail 1. a. rügemendi ratsa-maakuulajate komando tallipäevnik olles, meelega ei täitnud komando korrapidajanoorsõdur Erilase seaduslikku korraldust — talli hobuseid talitama minna ja 2) et tema, saades samal ajal oma ülemuselt — komando vanema k. t. kapral Künnapas'elt isiklikult sama käsu, ka seda kohe ei täitnud ja jalamaid oma kohuseid täitma ei läinud.

Kohus leidis r/m. Meitus'i süüdi olevat korrapidaja seadusliku nõudmise ja oma ülemuse käsu meelega mittetäitmises ja otsustas esimese süüteo eest määrata temale karistuseks 1 kuu üksikvangistust sõjaväe türmis, ühes mõnesuguste õiguste ja eesõiguste kaotamisega teenistuse alal, ning teise süüteo eest — 1 aasta distsiplinaar-kompanid ühes samade õiguste kaotamisega. Mõlemaid karistusi koostades mõistis kohus lõpulikult Meitus'i 1 aastaks distsiplinaar-kompanisse, ühes mainitud õiguste kitsendamisega.

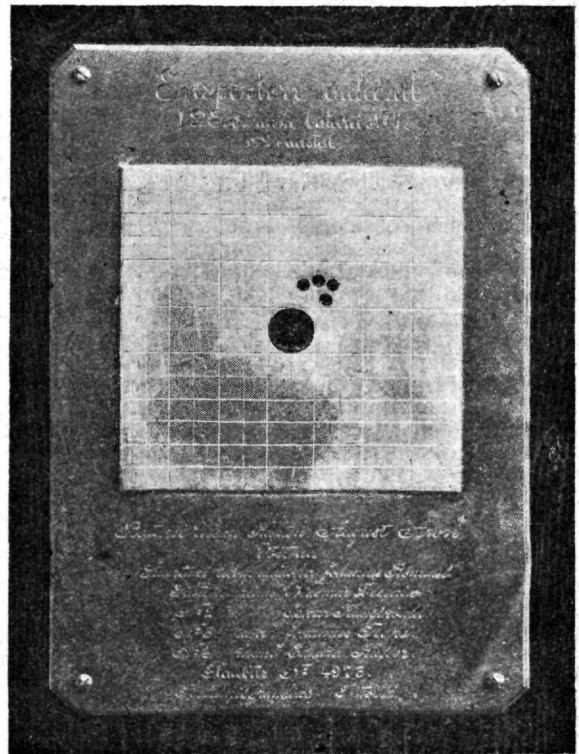
* * *

Sõjaringkonna kohus oma istangul 8. jaan. 1925 a. arutas leitnant Helki eesistumisel distsipli-

naar-kompani vahialuse — meriväe ekipashi 2. järgu madruse Artur Krõõnvalki tüüteo asja.

Madrus Krõõnvalki süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et 1) tema 15. nov. 1924 a. distsiplinaar-kompani komandoga Aegna saarel tööl viibides, komando ülema korraldust ja hiljem isiklikult antud käsku — õuet pühkima minna, sihilikult ei täitnud ja saades komando ülemalt uue käsu — kartseri minna, ka seda ei täitnud, vaid jõuga vastu hakkas ja komando ülemat kapt. Ingermanni sõnadega rängalt ähvardas; olles sõdurite abil jõuga kartseri paigutatud, purustas Krõõnvalk kartseri akna ruudud ühes raamidega, seal juures läheduses viibivat kpt. Ingermanni „timukaks“ ja „vereimejaks“ söimates ning internatsionaali lauldes, mis peale ta viimase käsul kinni seoti; seal juures rabeles ta end lahti ja ähvardas maha tappa kõiki kapt. Ingermanni taolisi; kui teda saarelt peavahti hakati toimetama, sülitas ta komando ülema kapten Ingermanni peale, söimates, viimast kaabakaks ja teiste häbemata sõnadega ja 2) et tema 16. nov. l. a. Tallinna garnisoni peavalis kinni istudes, sinna ametasjus tema juurde tulnud kapten Ingermanni kui oma otsekohese ülemuse vastu end äärmiselt jultunult ja väljakutsuvalt üles pidas.

Suvistelt õppustelt.

1. diviisi kahurväe patarei № 7 inspektori auhind 1924 a.

Kohus, arvesse võttes, et madrus Krõõnvalk sõjainistri poolt kohtu alla oli antud sõjaagsete karistuste tarvitamise korras, mõistis teda nende kuritegude eest kõigi õiguste kaotamisega surma mahalaskmise läbi.

Selle otsuse peale andis Krõõnvalk kassatsiooni kaebtuse Riigikohtusse.

* * *

Et eelmine Sõjaringkonna kohtu otsus 8. jaan. 1925 a. end. madrus Artur Krõõnvalki kohta veel täideviimata viimase poolt kassatsiooni kaebtuse sisseandmise tõttu Riigikohtule, siis tulid Sõjaringkonna kohtus 20. jaan. 1925 a. leitnant Helki eesistumisel arutusele A. Krõõnvalki uued süüteo asjad.

Süüdistusakti järele süüdistati Krõõnvalki veel selles, 1) et tema öösel 15./16. juulil 1924 a. joobnud olekus Männiku jaama lähedal asuva Autotankide divisjoni laagri piirkonda ilmus ja seal lärmitemisega ning määramisega laagri õõrahu rikkus, mis puhul ta laagri korrapidaja ohvitseri poolt arreteeriti; 2) et tema, juba arreteeritud ja staabi telki paigutatud olles, ametkohuste täitmisel olijat korrapidajat ohvitseri „kaabakaks“ ja „rõv-

liks“ ning teiste lubamata sõnadega sõimas; 3) et tema 16. juuli hommikul divisjoni adjutanti, kui see tema juure telki tuli, et saatkirja kokkuseadmiseks temalt ta nime järgi pärida, „vereimejaks“ ja teiste haavavate sõnadega sõimas ja 4) et tema 15./16. juuli öösel peale arreteerimist ja telki paigutamist, sealt vahialt ära põgenes, kuid laagris uuesti kinnipeeti ja et ta niihästi esimesel, kui ka teistkordsel arreteerimisel korrapidaja ohvitseri juuresolekul suurt vastupanu üles näitas, ennast maha visates, puude ümbert kinnihaarates ja arreteerivate sõdurite käest lahtirabeleda püüdes.

Kohus leidis Krõõnvalki süüdi olevat p. p. 1, 2 ja 4 kirjeldatud süütegudes ja otsustas temale karistuseks määrata: p. 1) väärtõu eest — 2 kuud sõjaväe türmi; p. 2) süüteo eest — 3 aastat distsiplinaar-kompanid ja p. 4) süüteo eest — 6 aastat sunnitööd ühes kõigi õiguste kaotusega, kuna punkt 3) all tähendatud süüdistuses teda aga õigeks mõista.

Neid karistusi koostades, mõistis kohus lõpulikult A. Krõõnvalki kuueks aastaks sunnitööle kõigi õiguste kaotamisega ja sellele vastavate tagajärgedega.

Kroonika.

— Kindralstaabi ülem kindralstaabi kolonel J. Tõrvand esitas tervislistel põhjustel lahkumise palve. Vabariigi Valitsus ei leidnud võimalikuks kindralstaabi kolonel Tõrvandit vabastada, kuna raske on temale asemikku leida ja praegune olukord kiiret töötamist kaitse alal nõuab.

— 1. detsembril Venemaal sõitnud lennuk anti 30. jaanuaril Eestile välja. Lennuk asetati Jamburgis kahele platvormile ja toodi Tallinna. Venemaal maandus lennuk Moloskovitsa lähedal sooses, umbes 45 klm. Jamburist, kusjuures vigastas propelleri, tüüri ja üht tiiba. Lendur ja kaassõitja olid arreteeritud ja Petrograadi saadetud. Lennuki vigastused ei ole suured.

— Siseminister on avaldanud sundmääruse majade uste lukustamise kohta õhtul kl. 10 kuni hommiku kl. 6. Samuti teatakse majaomanikkudele kohuseks selle järele valvata, mis nende kinnisvara piirkonnas sünnib ja kõigest sellest politseile teatada.

— Siseminister on kindral-kuberneri võimuga karistanud mõtlemata ütluste, kommunistliku diktatuuri ülistamise ja rumalate naljade eest 3 kuulise vangistusega või 200.000 margalise rahatrahviga üliõp. Eduard Sirkeli, mustatöölist Karl Vorbi ja 3 kuul. vangistusega või 150.000 margalise rahatrahviga lukuseppa Rihard Teori.

— 2. diviisi ülem kindral Põdder tagandas ametist Ulila valla Võsivere algkooli juhataja August Turpi, kes ei täitnud Haridusministeeriumi korraldust 1. dets. leinaaktuse korraldamise asjus. A. Turp võetakse ühtlasi ka kohtulikule vastutusele.

— Eesti õigusteadlased on avaldanud protesti Vene süüdistuste vastu 1. detsembri sündmuste puhul. Samuti on esinenud protestiga Eesti, Saksa, Vene, ja Juudi artistitsid valearsli Vaimel-Poljakovi asjus. Mõlemad protestid on väljakutsutud Vene „õigusteadlaste“ ja arstide ebaõige sündmuste valgustamisega kommunistlike kihutustöö otstarbel.

— Kohtuministeerium on esitanud Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks uue nuhtlusseaduse kava, mis väljatöötatud selleks määratud erikomisjoni poolt.

— Lammutatava Narva raudteesilla umbes 100.000 puudaline osa langes 31. jaanuaril 6 sülla kõrguselt Naroovasse. Vigastada said 10 töolist, nendest 3 raskesti. Õnnetuse põhjuseks loetakse ettevaatuse puudust. Töö ettevõtja Artur Ernits võetakse kohtulikule vastutusele.

— Vabariigi valitsus on otsustanud esitada Riigikogule seaduseelnõu — riigi julgeoleku ja kodanikkude elu ning varanduse kaitseks organiseeritava kaitseliidu moodustamise ja varustamise kulude katmiseks kodanikkudelt 2 aasta kestvuselt võetava ühekordse maksu kohta 200 miljon mrk. suurusel.

— Vigastatud sõjameeste Ühingu Tartu osakond pidas oma korralist peakoosolekut 25. jaanuaril. Käesoleva aasta eelarve kinnitati 1.760.000 marga ja kingsepa õpetöö kooli eelarve 2.220.000 marga suurusel.

— Vigastatud sõjameeste Tallinna osakonna aastakoosolek oli 1. veebruaril. Mõõdunud aasta aruanne on tasakaalus Mrk. 2.634.767:37 peal, äriseis Mrk. 9.607.220:05 — 1925 a. eelarve võeti vastu 3.470.550 mk. suurusel.

— Ajalehtede teatel elab Eestis 18.000 pagulast, kellede hulgas Nanseni passe väljaantud 13.945 isikule. Rahvasteliidu emigrantide komitee avaldas Eestile tänu pagulaste asjade otstarbekohaselt korraldamise eest. Eestit seataks kõikidele teistele riikidele eeskujuks.

— 1922 a. rahvalugemise andmetel on Eestis 160.046 elumaja 252.480 korteriga.

— Eesti-Vene rahulepingu allakirjutamise päeval, 2. veebruaril, saatis Vene kohalik esitaja hra Petrovski välisminister Pustale õnnesoovi kirja.

Sport, loengud, piduõhtud.

T. G. „Sõdurite Kodu“ tegevus veebruaris kuus 1925 a.:

Laupäeval, 7. ja pühapäeval 8. veebr. Spordi seltsi „Sport“i korraldusel rahvusvahelised maadlus võistlused.

Esmaspäeval, 9. veebr. kell 19—20. Loeng: „Kodusõdade õhutamine ja korraldamine (Nõukogude Vene poolt). — Major Martin, kindralstaabist.

Teisipäeval, 10. veebr. kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Keskpäeval, 11. veebr. Ohvitseride õppus.

Neljapäeval, 12. veebr. kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Reedel, 13. veebr. kell 19—20. Loeng: „Napoleon kui inimene ja kui väejuht“. — Kol. Simon, Sõjaministri vanem käsk. staabi ohvitser.

Kinoetendus.

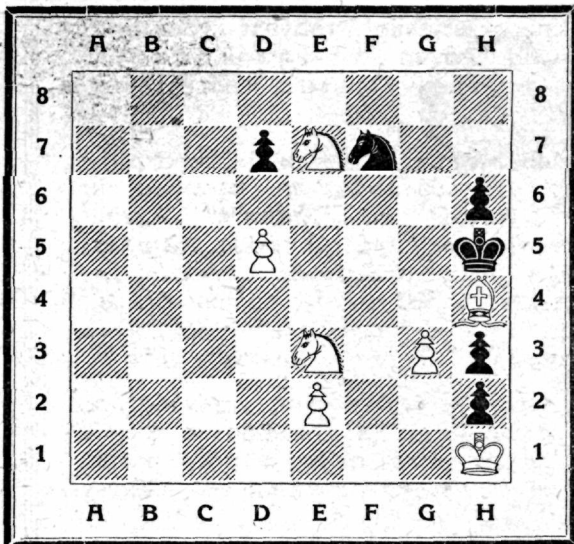
Malenurk.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 9.

Kokkuseadnud dr. A. V. Galitzky.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh1, Oh4, Re3 ja e7, Ed5, e2 ja g3.
Mustad: Kh5, Rf7, Ed7, h2, h3 ja h6.

E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

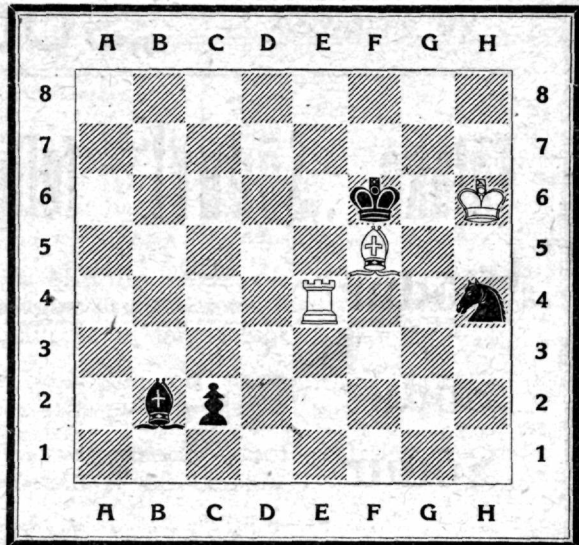
Ülaltoodud ülesanne on võetud hiljuti Berliinis ilmunud raamatust „Dr. A. W. Galitzky, Schachprobleme. Valged: „üks odamees ja kaks ratsanikku“. Enam kui 200 Galitzky probleemist koosnev kogu, peale autori surma välja antud A. Djakonoffi (Saraatovis) ja O. Ackermanni poolt (Berliinis). B. Kagani malekirjastus. Hind 1½ Sm.

Aastal 1862 sündinud ja a. 1921 surnud dr. Galitzky oli teatavasti kõige väljapaistvam probleemkomponist Vene riigis. Ta oli omal ajal ka alaliseks kaastööliseks sõjaväelehe „Russki invalidi“ maleosakonnas, mis A. Burmeisteri toimetusel ilmus.

Lõpumäng № 5.

Kokkuseadnud F. Lazard (Pariisis).

Mustad.

Valged.

Valged: Kh6, We4, Of5,

Mustad: Kf6, Ob2, Rh6, Ec2.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

Ülesande № 5 lahendus.

1. We1—g1 (l), Ke3—e4

2. Kg2—f2, Ke4:f5,

3. Rf3—d2, f4—f3,

4. e2—e4 annab matt

Kui 1. (We1—g1), Ke3:e2, siis 2. Rg6:f4† jne.

Algkujul (ilma musta etturita c5) viis selles probleemis peale autori mõeldud lahenduse veel teine lahendus sihile, nimelt: 1. Wf5:f4 jne. See teine lahendus on saadetud järgmiste härrade poolt: kapt. P. Feofanov (Kalevi pataljoni); kapt. A. Stern (Tallinnas); kapt. A. Parts (I. soomusronigide rügement); Raoul Pärnpuu (Tallinnas, ka № 4 kohta); G. Leets (Narvast); van. allohv. Ant. Pugal (Pärnus).

Malenurga kirjast.

Hra kapt. O. M. Teie ei ole probleem № 5 lahenduses mitte tähele pannud, et must kuningas võib pärast käikusid 1. Rg6—h4, 2. Kg2—g1, 3. Rh4—g2, 4. Wf5:f4 pääseda d5 ruudule.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Agu № № 1, 2. Kirjanduse, kunsti ja kultuuri ajakiri.

Kodu № 1. Perekondlik kirjanduse, teaduse ja kunsti ajakiri.

Noorte Punane Rist № 1. 1925 a.

Eesti Spordileht № 1. Eesti spordi keskliidu häälekandja.

Eesti Politseileht № № 1, 2. Administratiivne õigusline aegkiri.

Laupäev № № 1, 2, 3. Nädala pildileht.

Eesti Majandus № № 1, 2, 3, 4. Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.

„Sõduri“ väljaanne.

VII aastakäik.

„SÕDUR“

1925 aastal.

Tõtake „Sõduri“ tellimisega 1925 a. peale!

„Sõdur“ on Eestis ainuke sõjanduse ajakiri, seepärast leiavad meie kaitseväe ellu puutuvad küsimused ainult „Sõduri“ veergudel igakülgselt ja asjalikku valgustust.

„Sõdur“ peab hoolega silmas sõjateaduste arenemist ja püüab sellega oma lugejaskonda igakülgselt tutvustada.

„Sõdur“ toob järjekindlalt informatsiooni oma ja väljamaade sõjavägede elu ja olu üle.

Seepärast on iga kaitseväelase kohus „Sõduri“ tellija olla.

Demokraatlikus Eestis, kus kaitsevägi rahvast võrsunud, kus mõlemaid ühised huvid seovad, on iga kodanik, kelle südamele meie riigi saatus lähedane, „Sõduri“ tellija.

„Sõdur“ ilmub 1925 a. kord nädalas 16 kuni 24 leheküljelisena piltidega ilustatult. Ajakirja kaastöolisteks on paremad ja tuntumad sõjaasjanduse tundjad. Et „Sõdurit“ kõigile kättesaadavaks teha, on ta tellimise hind trükitööde kõrgetest hindadest hoolimata väga odav määratud: „Sõduri“ — nädala väljaande hind aastas — 500 m., $\frac{1}{2}$ aastas 250 m., $\frac{1}{4}$ aastas 125 m.; „Sõduri“ ja „Sõjateadlase“ hind ühiselt aastas — 600 m., $\frac{1}{2}$ aastas — 300 m., $\frac{1}{4}$ aastas 150 m.

„Sõdurit“ võivad 1925 a. peale tellida sõjaväe ja riigi ning omavalitsuse asutused ning üksikud sõjaväelased ja sõjaväelaste grupid järeelmaksuga, kui tellimine on tehtud asutuste poolt ametlikult, ja sõjaväelaste poolt — väeosa adjutandi või väeosa ülema kaaskirjaga.

„Sõduri“ tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutused.

„Sõduri“ üksik-numbreid müüvad 1925 a. kõik Vabariigi tähtsamad ajalehe kontorid ja raudtee jaamades raamatukapid.

„Sõduri“ toimetused ja tal. asuvad Tallinnas, Pagari tän. 1.

K. k. Lewis'i lasketakistused.

Lisa jalgväe relvade materjaal-osa K. k. Lewis'i juurde.

== Hind 10 mrk. ==

Saada „Sõduri“ talitusest, Pagari tän. № 1, tuba 50.

Riigi trükikoda, Tallinn, Niine tän. 11.